

Journal^o_F
Viet Nam Hoc
TẠP CHÍ VIỆT NAM HỌC
Oát-lâm-hàk Gián-kiu ベトナム 越南學研究

Exploring the connection between cultural integration and
the social economy through food: A case study of Saigon bread

從美食探討文化融合與社會經濟的聯動：西貢麵包案例研究

DANG Thi Kieu Oanh & CAO Nguyen Ngoc Anh (鄧氏橋鶯、高阮玉英)

4

The teacher character in Vietnamese folk jokes

Nhân vật thầy đồ trong truyện cười dân gian người Việt

DANG Quoc Minh Duong

18

Research on the Design of Vietnamese Phonetics Teaching
Activities for College Students in Taiwan

台灣大學生越南語語音教學活動設計之研究

NGUYEN Thi Linh (阮氏玲)

34

A Study of the Vietnamization and Deification of
Minh Huong People Tran Thuong Xuyen

明鄉人陳上川的越南化與神格化信仰研究

CHIUNG Wi-vun (蔣為文)

56

Vol.5, No.2, July 2024

JOURNAL^o_F VIET NAM HOC TẠP CHÍ VIỆT NAM HỌC Oát-lâm-hàk Gián-kiu ベトナム 越南學研究

Journal^o_F
Viet Nam Hoc

TẠP CHÍ VIỆT NAM HỌC

Oát-lâm-hàk Gián-kiu ベトナム 越南學研究

Vol.5, No.2,
July
2024

Journal^{OF} Viet Nam Hoc

TẠP CHÍ VIỆT NAM HỌC

Oát-lâm-hàk Gián-kiù ベトナム越南學研究

Vol.5, No.2,
July
2024

Journal of Viet Nam Hoc

TẠP CHÍ VIỆT NAM HỌC

Đạt-lâm-hàk Giàn-kiu ベトナム 越南學研究

Advisory Board

Bao THAI (THÁI Duy Bảo)
(Linguistics, ANU, Australia)
ĐINH Quang Hải (History, VASS, Vietnam)
ĐOÀN Thiện Thuật
(Linguistics, VNU-Hanoi, Vietnam)
IWAI Misaki 岩井美佐紀
(Sociology, Kanda U.I.S, Japan)
Hy Van LUONG (LUONG Văn Hy)
(Anthropology, University of Toronto, Canada)
Michael HSIAO
(Sociology, Academic Sinica, Taiwan)
NGÔ Như Bình (Linguistics, Harvard U., USA)
NGÔ Văn Lê
(Anthropology, VNU-HCM, Vietnam)
NGUYỄN Thị Phương Chăm
(Culture, VASS, Vietnam)
SHIU Wen-tang
(History, Academic Sinica, Taiwan)
TRẦN Trí Dỗi
(Linguistics, VNU-Hanoi, Vietnam)

Editor-in-Chief

Wi-vun CHIUNG
(National Cheng Kung Univ., Taiwan)

Editorial Board

BÙI Quang Hùng
(National Univ. of Kaohsiung, Taiwan)
Frank DHONT
(National Cheng Kung Univ., Taiwan)
HỒ Thị Thanh Nga (Culture, VASS, Vietnam)
Peter KANG
(National Taiwan Normal Univ., Taiwan)
PHẠM Ngọc Thúy Vi
(Anthropology, VNU-HCM, Vietnam)
SHIMIZU Masaaki 清水政明
(Osaka University, Japan)
TÂN Lẽ-kun (National Cheng Kung Univ., Taiwan)
TRẦN Thị Lan
(National Univ. of Kaohsiung, Taiwan)

Vol.5, No.2, July 2024

Vietnamese editor

LÙ Việt Hùng
LƯU Bội Thiên
PHẠM Ngọc Thúy Vi
THÁI Thị Thanh Thủy

Taiwanese editor

PHOAⁿ Siù-liân

Chinese editor

TÂN Lí-iông

Japanese editor

SHIMIZU Masaaki

English editor

Vivian SU

Administrative editor

TÂN Lí-iông

Publishers

Center for Vietnamese Studies, NCKU
Asian Atsiu International
(1 University Rd., Tainan 701, TAIWAN)

Open access at
<https://cvs.twl.ncku.edu.tw/jovnh/>

Abstracting & Indexing
本期刊收錄於 TCI, ACI, CEPS
電子版本 Electronic version
<http://www.airitilibrary.com>

ISSN:2706-8617 (print)
ISSN:2706-8625 (online)

Research Papers:

- Exploring the connection between cultural integration and the social economy through food: A case study of Saigon bread** 4
從美食探討文化融合與社會經濟的聯動：西貢麵包案例研究
DANG Thi Kieu Oanh & CAO Nguyen Ngoc Anh
(鄧氏橋鶯、高阮玉英)
- The teacher character in Vietnamese folk jokes** 18
Nhân vật thầy đồ trong truyện cười dân gian người Việt
DANG Quoc Minh Duong
- Research on the Design of Vietnamese Phonetics Teaching Activities for College Students in Taiwan** 34
台灣大學生越南語語音教學活動設計之研究
NGUYEN Thi Linh (阮氏玲)
- A Study of the Vietnamization and Deification of Minh Huong People Tran Thuong Xuyen** 56
明鄉人陳上川的越南化與神格化信仰研究
CHIUNG Wi-vun (蔣為文)

Exploring the connection between cultural integration and the social economy through food: A case study of Saigon bread

DANG Thi Kieu Oanh & CAO Nguyen Ngoc Anh

Ho Chi Minh City University of Culture

Abstract

Food transcends mere sustenance. It embodies a cultural identity that encapsulates the traditions and narratives of the societies that conceive, uphold, and disseminate it. From early on, Saigon proved to be a land of integration, and Saigon bread is a prime example of this ability. This article delves into Cultural Fusion Theory, using bread as a symbolic lens to examine the intertwining complexities of street food in Ho Chi Minh City. Employing a deductive approach and drawing insights from pertinent literature and dialogues, it illustrates how the adaptable evolution (from nomenclature to ingredients, flavor, and presentation) epitomizes the harmonious blend of French culinary essence and traditional Vietnamese gastronomy - A new format creates Saigon's version of bread.

Keywords: fusion, food, Saigon bread, Ho Chi Minh City

從美食探討文化融合與社會經濟的聯動： 西貢麵包案例研究

鄧氏橋鶯、高阮玉英

胡志明市文化大學

摘要

飲食不僅僅是食物，更是一種文化認同，囊括了孕育、維護和傳播它的社會的傳統和敘事。從很早起，西貢就被證明是一片融合之地，而西貢麵包就是這種整合能力的典型例子。本文從文化融合理論 (Cultural Fusion Theory) 的角度出發，以麵包作為象徵鏡頭來審視胡志明市街頭小吃相互交織的交叉性 (Intersectionality)。此文採用演繹法 (Deductive Method) 並從相關書面文獻和論述中汲取見解，說明了適應性演變（從命名到食材、風味和呈現）、如何體現法國美食精髓與越南美食的和諧融合——一種新的格式創造了西貢版本的麵包。

關鍵詞：融合、美食、西貢麵包、胡志明市

1. 前言

美食作為日常生活中不可或缺的一部分而存在和發展，回應人類與自然和社會環境關係的變化。事實上，生活中，「食、衣、住、行」是人類生存和發展的條件。然而，正如Fernandez (1988) 曾所說：「食品，顯然，不只是為了吃」(Food, obviously, is not only for eating) (Mercado 2021: 20)。因為「我們所吃的就是我們所認同的」與「我們可以從我們在日常生活中吃什麼食物的過程中來認知我們是誰」(We are what we eat) (Greg Richards 2002)。許多人認為，飲食文化和社會特徵可以透過它的文化融合來體現，透過這種融合，這種美食的同一性和連續性被重新創造並一代又一代地傳承下來。在許多情況下，美食不僅帶來營養和健康價值，還蘊含著文化潛隱，包括每個社區、每個地方和地區的習俗、行為、道德價值和民族歷史。因此，菜餚，特別是傳統菜餚，總是與創造它們的社區聯繫在一起。

飲食文化是決定目的地形象和品牌的重要策略要素，甚至成為目的地的文化符號。享受節日美食，包括消費當地特產，可以與參觀歷史古蹟和博物館時的體驗相比較。這解釋了為什麼西貢－胡志明市與街頭食品品牌聯繫在一起，其中西貢麵包已成為具有國際影響力的品牌。2012年，世界烹飪雜誌《美食與美酒》將胡志明市評選為世界上街頭美食最多元、最美味的城市之一。這表明，在胡志明市這個城市裡，有許多獨特的街頭美食，其中西貢品牌麵包被認為是街頭美食的亮點。西貢麵包從一道被視為小吃、速食快餐的菜餚，迅速成為越南南部地區人口最多、最繁榮的城市的美食象徵。

西貢－胡志明市作為一個先鋒之地，將越南麵包品牌與已到達世界各地的品牌融合在一起，但胡志明市並不是「唯一」有麵包的地方，也不是世界上第一個開始生產這種由小麥粉和穀物粉製成食品的地方。事實上，在越南這樣以米為主食的文化中，用小麥粉和穀物粉混合發酵水，然後在烤箱中烘烤製成的菜餚並不是強項。這也是許多人認為西貢麵包是越南化的外來菜的原因。在其創意和走向世界的旅程中，「西貢麵包」品牌吸引了國際飲食專家和媒體的注意。越南語詞源「Bánh mì」不僅獲得了「世界上最好的街頭食品」的翅膀讚譽和獎項，還榮幸地出現在牛津英語詞典 (Oxford Dictionary) (2011年) 與美國知名韋氏字典 (Merriam-Webster) (2022) 等著名英語詞典中。即使在2020

年，越南麵包的形像也首次榮幸地出現在越南和10多個國家的Google Doodle主頁上。「越南麵包」這個品牌非常受歡迎，只要在Google上輸入這個關鍵字，幾秒鐘內就會顯示近6,000,000條搜尋結果。

麵包現在是一道受歡迎的菜餚（受到多家雜誌和電視頻道的讚揚，其中第一區Nguyen Trai巷37號的烤肉三明治曾登上美國旅遊雜誌concierge.com網站。由Conde Nast投票旅行者被譽為世界上12種最佳街頭小吃之一）。2016年，FoodTravel電視節目將西貢麵包列為「20種最受喜愛和全球標誌性街頭美食」排行榜的榜首。菜餚的接收和變化或多或少取決於越南人的口味和烹飪風格。越式三明治等越南人非常常見的菜餚，已被列入熱衷「旅行」食客的獨特街頭美食清單，並被美國有線電視新聞網旅遊、美國有線電視新聞網和國家地理等許多主要世界新聞頻道報道並在世界各地推廣。

人們現在習慣用「Bánh mì」這個越南詞彙，而不是稱之為「Vietnamese sandwich」；「Vietnamese bread」或「Vietnamese baguette」等類似的菜餚（Simpson and Weiner 2012）。這不僅體現了國際對越南麵包品牌的認可，也為肯定民族文化認同和國家文化主權做出了重要貢獻：越南麵包是越南食品，不是西餐。在越南，麵包是藝術作品中經常出現的話題，遍布文學、影視、音樂、繪畫、攝影等多個領域……麵包也創造了很好的媒體效果，尤其是旅遊業將這種街頭小吃納入國家旅遊發展策略。因此，圍繞著這種麵包組織了許多會議、節日和紀念活動，包括「越南麵包與世界旅遊和美食科學會議」（Hội thảo khoa học bánh mì Việt Nam với du lịch và ẩm thực thế giới）；「越式麵包節」（Lễ hội bánh mì Việt Nam）；「我愛西貢麵包文化週」（Tuần lễ văn hóa Tôi yêu bánh mì Sài Gòn）等文化活動。

許多作家、藝術家和旅遊部落客都積極參與在社交網路帳戶上介紹和推廣越南麵包。在音樂領域，音樂家Nguyen Hai Phong（阮海風）帶來了歌詞質樸的饒舌歌曲〈我愛西貢麵包〉。環球小姐H'Hen Niê也穿著以麵包為主題的傳統服飾，征戰國際選美賽場……此外，政府及相關機構也積極在世界飲食版圖上大力推廣「Banh Mi—Made in Vietnam」及肯定。在西貢—胡志明市，蘊含著如此多的價值觀，烹飪文化也很早就受到了社會科學和人文學科，特別是在政府正在積極制定和實施許多保護和促進的計劃和項目背景下，為當地社會經濟發展做出貢獻。除了最近在期刊上發表的研究以及研討會和會議上的演講外，

一系列專著中也提到了麵包的內容。

與越南麵包以及西貢麵包的成就和影響相比，對此主題的專門研究相當薄弱。大多數與麵包主題相關的研究通常集中在加工技術方面，例如Nguyen Van Duong（2017）的〈建立以紫薯為輔的麵包加工工藝〉或Nguyen Ngoc Trang Thuy、Le Vu Lan Phuong、Tran Thanh Men（2022）的〈用發酵菠蘿汁製作酸麵團的研究工藝及其應用〉等研究。探討麵包的經濟價值之研究有Tran Thanh Chau Le（2021）的〈為芬蘭只賣麵包的快餐櫃檯製定膳食計劃的研究〉和Doan Quang Minh（2023）的〈越南麵包車市場研究〉……「麵包」的這個關鍵字也出現在旅遊主題的研究中，例如Pham Xuan Hau, Bui Xuan Thang（2019）的〈開發胡志明市街頭小吃以吸引國際遊客〉；Phan Thi Ngoc Diep（2022）的〈與文化體驗相關的美食旅遊〉等作品……關於西貢麵包走向世界的歷史和旅程的研究可以提到Andrew Lam的〈麵包的奇蹟〉（The Marvel of Banh Mi）。

從民族專著到飲食文化的深入研究，可以看到麵包從原料、加工過程、享用方式，到精神生活和社會關係等多方面的研究。值得注意的是，雖然有不少研究從文化融合和涵化的角度提到了麵包的文化和社會價值，但對此問題進行深入研究的文獻卻很少。這是我們想要進行這項研究的主要原因。在本文中，我們不關注與西貢麵包相關的「傳統」主題，例如：加工過程和享用方式；歷史淵源和發展；西貢麵包的價值觀（經濟、歷史、文化……），我們重點回顧和解碼西貢麵包的融合，透過回答兩個大問題：（1）西貢麵包的融合性是如何表達的？（2）是什麼創造了這種包容性？這也被認為是該主題的新方法。

2. 研究理論與方法論

2.1. 從文化融合看西貢麵包

本文依賴文化融合理論，透過西貢麵包的案例研究來審視越南—法國美食的「交叉性」（Intersectionality）。在某些方面，「文化同化理論」（Cultural assimilation theory）可以幫助對東道主（host）和訪客/新來者（newcomers）社區的經驗提供更現實的描述（a more realistic description）（Croucher & Kramer 2016：1），這在本文中是透過西貢麵包體驗越南—法國美食——種

「越南製造的三明治」，源自法國長棍麵包（法國文：baguette）（Tran Thanh Chau Le 2021：5）。儘管大多數研究認為西貢麵包是越南的外國產品。換句話說，西貢麵包是越南和法國文化元素融合的產物。那麼，「麵包到底是什麼呢？」越南人本身對它的定義並不太重要，因為簡單地說，麵包可以只是一種用麵粉製成的流行蛋糕。然而，在這種簡單性的背後，縱觀越式三明治的歷史，越南人已經超越了簡單菜餚的要素，它是世界著名烹飪文化精髓的頂峰，是一種基於一套社會實踐的社會理論。與製備、配料、加工和消費相關的技能和知識。

美食具有鮮明的地方特色，西貢麵包就是當地的典型代表。首先是名字。從術語上來說，「西貢麵包」是「麵包」和「西貢」兩個關鍵字的複合詞。如果「麵包」是專有名詞，指的是一種帶有餡料的三明治，由小麥粉通過發酵和烤箱烘烤製成，那麼「西貢」就是越南一個發展這類麵包的地名。然而，如上所述，西貢麵包不僅僅是一道與西貢土地和人民相關的菜餚，它還隱藏著文化意義。隨著百餘年的形成和發展，西貢麵包與西貢人民和土地的興衰息息相關，具有獨特特殊性。被認為是越—法美食精髓的結晶，西貢麵包代表著東—西方在特定歷史背景下適應、創新和文化互動過程的成果。

從字源學來看，「融合」被理解為混合在一起形成統一整體的狀態（Hoang Phe 2006）。在此，我們將融合視為內源性和外源性因素的整合，形成一個統一的混合實體。但我們也強調，融合並不意味著同化，而是適應。因為融合從來不是一種被動或無意識的行為，相反，它總是有意選擇的元素，以吸收，甚至排斥、消除不符合社群標準的版本和元素。此外，美食文化也不是一成不變的因素。任何文化實體都不能只限於保護美食傳統的完整性。事實上，在歷史的過程中，傳統往往會透過最常見的適應路徑整合新元素（Doan Minh Chau 2011：17）。在這種情況下，隨著時間的推移，烹飪傳統會在某個時刻與一些新元素融合，形成新的形式。這解釋了為什麼我們「永遠體驗不到菜餚的真實性」（Never experience the authenticity of a cuisine）（Mohd Fisol & Abdullah 2022：9）

2.2. 方法論

我們採用「演繹法」(Deductive Method)，透過數據分析，驗證了關於西貢

麵包包容性的假設，並澄清了我們最初建立的研究問題。除了在胡志明市研究區的實際觀察外，我們還利用文獻研究的方法收集了相關信息，例如：與文化融合理論相關的文獻；與「西貢麵包」相關的文件……此外，我們還採用「話語」（Discourse）來提供研究問題的多維視角。本研究也運用了比較法、資料分析法、專家法……，以帶來客觀、科學的研究結果。

3. 研究結果與討論

3.1. 西貢—胡志明市—飲食文化交流的視角

西貢—胡志明市（HCMC）是越南南方的門戶，匯集了經濟發展的有利自然和社會條件，是接收和促進國內外交流、文化涵養、旅遊等進程的地方，更是越南國家的經濟、金融、商業和服務中心；是南部重點經濟區的核心。該市氣候相對溫和，冬無嚴寒，夏無酷暑。特別是，這裡不像全國許多其他地區那樣，會遭受風暴的破壞，也沒有惡劣的天氣，氣候和天氣非常適合居住。這座城市也被稱為融合了當地獨特性和世界現代風格的國際交匯點，不僅以其著名的建築作品、遊樂園和娛樂場所而聞名，更因其極其多樣化和豐富的街道而聞名。

胡志明市擁有300多年的發展歷史，已成為一個極有吸引力的目的地，城市具有絕對的地理位置優勢，是交通樞紐（航空、鐵路、海運……）；政治文化中心（居住著54個民族）；經濟中心（約佔全國GDP的40%）。胡志明市位於南北海上航線的國際十字路口，被認為是整個東南亞地區的烹飪中心和東南亞的焦點。因此，胡志明市的街頭美食非常多元且豐富，成為這座美麗城市的一大亮點，尤其在國內外遊客心中留下了深刻的印象和記憶。胡志明市以其美食文化和充滿活力的夜生活而聞名。特別的是，除了傳統菜餚外，還有與長期生活在越南的少數民族如中國、佔族、高棉或西方和亞洲國家文化交流和文化融合的產物（如：日本、土耳其等）。

憑藉如此豐富多樣的資源，胡志明市正在逐步恢復、開發和廣泛發展這種街頭食品，以支持和刺激這座充滿活力的城市的旅遊市場。目前，在胡志明市，街頭小吃活動很受歡迎。商店和街頭攤販在街道、城市中心、市場或夜市附近的地區、公園、旅遊區、娛樂場所、戶外用餐區等許多地方出售街頭食

品，通常也會有流動餐廳、臨時餐廳出售或從流動攤位到手推車等。

3.2. 西貢麵包和「越南化」的過程

首先，必須肯定的是，麵包並不是西貢獨有的產品，西貢也不是世界上第一個發現這種麵包的地方。事實上，麵包是許多美食中的主食。即使與世界上最古老麵包超過14,000年的歷史相比（Pham 2022：3），超過100年歷史的西貢麵包也被認為是「年輕」的。與河粉、春捲等一些被認為越南本土美食的不同，西貢麵包是在特定歷史背景下被越南當地人吸收了一種外來美食（Lien 2016）。在1859年，繼法國人之後，麵包被引入「嘉定府」（Gia Định）（Le Tran Thanh Chau 2021：18）。由於當時法國殖民者與當地人民之間的棘手歷史，人們將這種餅稱為西式餅（Lam 2015：66）。在廣義上而言，這並不僅是稱呼區別的問題，而是當代人在觀念上東-西文化的區別。即使在民族主義者抵制法國文明的浪潮中，麵包被認為是沒有任何好處的西餐。典型的例子是在反抗法國殖民統治的鬥爭中，愛國詩人阮廷炤（Nguyễn Đình Chiểu）認為吃麵包，喝洋酒與當法國士兵都是一樣，都是沒有什麼意義，因為聽得越多越尷尬（Tran Van Giau 2011：25）。

第一道菜是麵包，麵包已被收錄在英語字典—牛津英語字典中。19世紀初，法國人將法國麵包帶到嘉定（西貢）來滿足他們的美食樂趣。為了製作出許多美味、熱騰騰的麵包來滿足上流社會的需要，他們在越南建造了第一座磚砌麵包爐。然而，美食的特徵總是在適應和變化，西貢麵包也不例外。隨著時間的推移，法國麵包逐漸被改良，以更好地適應西貢人的飲食習慣。從那時起，西貢麵包品牌誕生了。西貢麵包與法國長棍麵包有所不同。第一個要提到的變化是成分和加工配方的變化，以適應西貢人質樸和勤儉的特徵。如果從狹義上考慮，麵包的名稱是根據製作這種麵餅的主要原料麵粉的名稱來命名的。然而，小麥並不是這片土地上的主要農作物，而從外地運來的小麥粉，價格往往相當高，因此麵包成為當時當地人的奢侈品。為了降低產品成本並滿足原住民的大部分需求，人們添加了米粉（比小麥粉便宜），使麵包比法國麵包更柔軟（Lam，2015：66），同時更改了麵包的尺寸，使其更加緊湊，方便攜帶。為了製作出外皮酥脆、質地柔軟、外皮又厚又鬆軟的麵包，當地人調整了烘焙配方。特別是，他們創造了可以手動控制熱量的桶式烤箱，而不是法式風格的

磚烤箱。爲了避免炎熱潮濕的熱帶氣候使麵餅容易變質，人們每天在高溫下烘烤兩次。越南化不僅體現在製作餅皮步驟的變化上，還體現在配料的多樣化和餡料「混合」的靈活性上。不僅僅是用火腿、肉醬、黃油等這些典型的法式飲食食材填充的冷肉三明治，爲了適應當地人的口味，人們混合了更多新的餡料，如煎蛋捲、燒麥、烤豬肉等。正是這種多樣性創造了西貢麵包的獨特風味。

最初，麵包主要滿足在西貢生活和工作的上層階級的需要，但逐漸「大眾化」。因此，人們可以在一天中的任何時間吃麵包，而不是吃早餐；人們不再像上流社會那樣享受經典的風格（例如坐在餐桌旁用刀叉吃飯），而是把所有的食材放在一條麵包裡。另外，西貢麵包也調整了尺寸（比法國麵包更小、更短），方便外帶（take – out）。與墨西哥等一些文化不同，這些文化將麵包視爲「階級和種族的標誌」（Pham 2022：3）；相同，法國認爲麵包是貴族財富和地位的象徵。西貢麵包則相反，低調、樸實、簡約，完全符合越南人「吃得好、穿得好」的特徵。爲了受歡迎，西貢人在「改良」的過程中，在麵包中添加了低成本的當地食材，例如在麵包中添加辣椒和泡菜，同時減少了當時價格昂貴的肉類餡料的用量。麵包主要以大眾菜餚的形式提供，因此食客以休閒食客爲主。馬路上到處都是攤位和麵包車，有時人們只是在路邊搭上幾張塑膠椅子，甚至沿著街道靈活移動。由於方便，食客可以在一天中的任何時間吃麵包。可以說，這是西貢美食地圖上最容易找到的街頭小吃和越南風味快餐。

3.3. 西貢麵包和「越南化」的過程

3.3.1. 西貢麵包的融合性

融合和適應是越南傳統美食的典型特徵，西貢麵包也不例外。毫不奇怪，我們在這道菜中看到了越南和法國烹飪傳統的大量合成和靈活組合：從配料到組合口味和享受的方式。麵包始於精心挑選的食物，簡單但營養豐富，所有這些因素對於製作麵包以及西貢人獨特的烹飪風格都非常重要。氣候相當溫和，兩個季節（雨季和旱季）變化明顯。這樣的自然條件，爲麵包原料創造了極爲豐富多樣的食物來源。

在選擇時，西貢人總是注重使用當季食材，以達到最好的風味和最高的營養含量。這也是對大自然的尊重，對大自然賦予生命最好的東西的尊重。西貢

麵包由於按照平衡原則將各種成分融合在一起，因此具有特殊的風味。僅以一條普通西貢麵包的成分為例，我們就可以看到這裡的靈活合成。它是餅皮和餡料的結合體；動物和植物來源成分的組合；西方原料（火腿、肉醬、奶油、牛奶、蛋黃醬）和東方原料（肉、魚、雞蛋和蔬菜、香料、調味）的組合。所有這些結合在一起並相互補充，創造出一條含有所有六種營養素（澱粉、水、礦物質、蛋白質、脂肪、維生素）；五種口味（鹹、甜、辣、酸、苦）；五種顏色（白、綠、黃、紅、黑）的麵包。

麵包保證了生命所需的能量，確保了健康生活理想的營養平衡。根據季節選擇的食材和顏色不僅喚醒味覺，還關係到享用者的視覺美感。可以說，準備一條麵包，任何一個元素、步驟都不能缺少，才能創造出完美美食文化。越南人煮飯通常有五種方法：煮、烤、蒸、炸和生吃。其中，麵包按照烘焙方法來說是一種標準的五種方法。

多樣性、中道性、和諧性這些越南菜最獨特的特點，被融入麵包中，創造了這道菜的特色。因此，西貢麵包傾向於以中性的方式混合香料，為菜餚創造和諧和平衡（例如不太辣、不太甜、太鹹、太肥、太硬、太軟、味道也不太濃）。不僅以合成的方式將成分和風味結合起來，享受麵包也是一個合成的過程。因此，人們吃東西時，用各種感官來感受美味：鼻子聞香氣（刺激嗅覺）；眼睛看到和諧的色彩（視覺刺激）；舌頭嘗起來很美味（刺激味蕾）；聽到卡滋卡滋聲（聽覺刺激）。

在《越南飲食文化－從理論與實踐的視角》一書中，透過越南北部、中部、南部三個地區的生態和人文環境來看待飲食文化，Tran Quoc Vuong (2010) 認為飲食文化以及文化是人類、自然和社會之間相互作用和影響的複合體。因此，麵包存在於越南所有三個地區：北部、中部、南部，並根據當地特色進行了修改，但不可否認的是，西貢的麵包比其他地區更加多樣化。這種融合導致西貢麵包沒有共同的配方，因為它不斷變化。例如，剛傳入西貢時，麵包是以西式方式享用的（例如與雞蛋、冷肉、果醬或湯一起吃……），然後透過在麵包中間夾上一些配料來「西貢化」。目前，西貢三明治有多種多樣形狀，無論是形式還是口味都有各種各樣的變化。

3.3.2. 融合性的動態

所有的美食創意都源自於生活的需要。因此，美食的融合性，特別是西貢麵包的融合性也源自於這種需求。從本質上講，西貢麵包是東西方美食交叉的產物，以滿足人類多樣化的需求。特別是，西貢麵包在發展過程中融入了許多新的文化元素（包括內源性和外源性因素）並進行改造，以適應城市居民的飲食習慣。西貢麵包的融合性也源自於地理和文化因素。西貢位於南部的中心，發揮連結東西方的作用，是與世界各地的交匯和文化交流的地方，包括烹飪交流。此外，憑藉其便利的地理位置，西貢也是對外來居民有吸引力的目的地。這導致了西貢麵包的多樣性，因為它與來自不同地區的許多麵包口味產生共鳴。

西貢被認為是一個年輕、充滿活力、人口眾多、移民率高的城市。因此，這裡的烹飪文化也受到了移民湧入的影響。從過去到現在，西貢人一直是開放、寬容、充滿活力的，尤其是不歧視外來文化。大多數外來文化元素都被這座城市的人們吸收和改造，以適應自己的文化特徵。此外，在美食方面，西貢人喜歡學習和體驗新菜餚。這就是為什麼這裡的麵包總是多種多樣，以滿足食客多樣化的需求。作為東西方文化交流的門戶，西貢很容易吸收和融合外在文化流動。融合過程促進了交流、接觸和文化涵化的過程。由於包容，西貢可以靈活吸收外在因素。例如，西貢麵包起源於法國；裡面塞滿了中國原產的燒麥和冷肉；香草和香料是東南亞的典型，但風味、食材以及享受方式是西貢的典型。

在當前背景下，美食與西貢麵包的融合源自於工業社會的現實要求。特別是，現代化的過程導致烹飪遺產的口味變得更加西方化（Henderson 2014）。在現代化的背景下，西貢麵包也呈現出強烈的溝通和融合趨勢。一個典型的例子就是新的烹飪價值體系的應用，這在某種程度上滿足了時代的需求。尤其是外帶的形式，讓享用麵包變得越來越容易，尤其是在時間變得相當緊張的工業社會背景下。近年來，胡志明市的街頭小吃在旅遊業發展中發揮了重要作用。探索本土文化是大量遊客選擇的趨勢，而這種需求正是越南多元民族文化的優勢。街頭美食是指遊客可以了解、探索或享受反映當地文化價值、遺產和傳統藝術精髓的烹飪產品的任何旅行體驗。該市的旅遊業正在得到大力投資，正

在穩步發展，確立了其重點經濟產業的地位，其中街頭小吃作為旅遊產品體系的一部分，不僅滿足了人們的飲食需求，而且蘊藏著國內外遊客一直想了解的民族文化認同。

目前，一般美食，特別是麵包被認為是旅遊資源之一，可用於旅遊業的發展。在這種情況下，現代化因素以及全球化和旅遊刺激政策也會造成麵包的改變。享受的形式多種多樣，除了路邊小店和流動車外，胡志明市還出現了豪華麵包連鎖店，滿足了多種食客的需求。然而，享用西貢麵包的主要方式仍然是透過「街頭小吃」(street food)。儘管不可否認現代化和文化交流對傳統美食結構構成了威脅，甚至有人認為文化融合可以導致文化同化。然而，「傳統為社區提供了抵抗其他文化的攻擊和壓力的內部資源」(Doan Minh Chau 2011: 17)。因此，我們認為，文化融合並沒有消除西貢麵包的固有特徵，而只是以新的版本「重建」現有的模式，以適應社會現實的需求。

4. 結論

在越南傳統文化中，美食在連結社會、社區和家庭方面發揮著非常重要的作用。健康長壽的祝願，可以說是美食最具人文價值的價值觀。西貢麵包各具風味，具有典型的物質和精神意義，散發出西貢美食的獨特特色。隨著時間的推移，從「抵制」這道起源於西方的菜餚開始，西貢麵包被接受並越南化，以適應越南人的飲食習慣，然後它就跟隨越南人走向世界各地。這也是越南文化面對外來文化元素的融合性和適應性的有力證明。

麵包不僅指簡單的美食，也蘊含著越南—法國美食融合的文化精髓。人文的生活哲學、西貢人的個性，甚至歷史的起伏和自然的變化，也都可以在麵包文化中找到。麵包不僅僅是一種用小麥粉製成的食物，更是越南人民生活的一部分，每天都在研究和創新的美食。這種創造力體現在可持續利用季節性自然資源，以實現最新鮮的食材和食品品質及如何處理它。適合氣候、環境條件以及享受它的人的明顯變化；空間、時刻……另外，麵包也有很大的可塑性，會根據歷史的波動而變化，不只是在結構以及傳統和現代的餐飲視角。此時，西貢人被迫改變思維，調和新舊，使麵包既不失去其烹飪特色，更補充了現代元素。

事實上，文化不是靜態的元素，而是在過渡狀態下本質上是靈活的，以適

應不斷變化的環境，一般的烹飪文化，特別是西貢麵包，類似地，不是一成不變的。由於現代化浪潮，包括麵包在內的許多美食傳統都發生了許多變化。如今，越式三明治在西貢街頭隨處可見，其成分、大小和享用方式多種多樣。地方當局也實施許多不同的政策來保護和永續發展這項烹飪遺產。如今的麵包在繼承傳統方法的基礎上，結合國外的食材、配方和加工方法，發生了變化，更加多樣化。另外需要補充的是，在法國殖民時期和當今全球化背景下，介紹、傳播法國文化的活動中，麵包已經發生了很大的變化。從此，帶有西式風格的麵包出現了。

回應

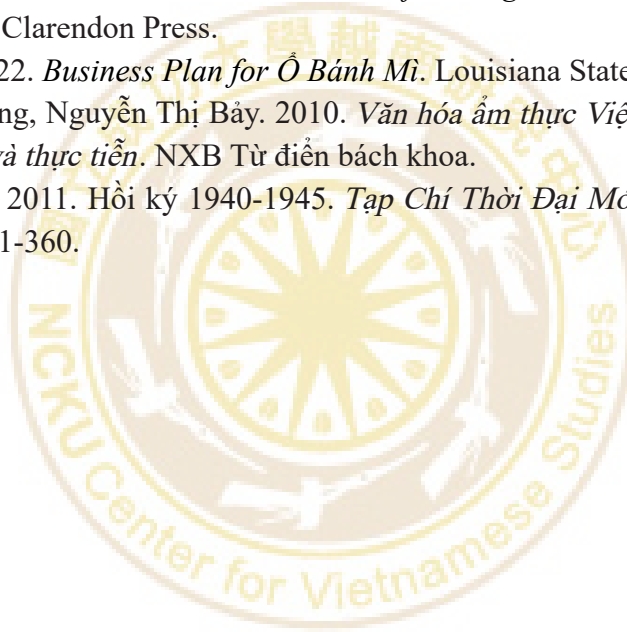
若有任何關於本篇論文的回應，請直接寄給作者鄧氏橋鶯
(goldenoriol28@yahoo.com.vn)

參考文獻

- Croucher, S. M., & Kramer, E. 2016. Cultural fusion theory: An alternative to acculturation. *Journal of International and Intercultural Communication*, 10 (2), 1-18.
- Đoàn Minh Châu. 2011. *Cấu trúc lễ hội đương đại*. NXB Văn hóa Thông tin.
- Henderson, J. C. 2014. Food and culture: in search of a Singapore cuisine. *British Food Journal*, 116 (6), 904-917.
- Hoàng Phê. 2006. *Từ điển Tiếng Việt*. NXB Đà Nẵng.
- Jame Monren T. Mercado. 2021. Pancit: Explicating the Culinary Safeguarding Culture of Philippine Noodles – The Case of Luzon Island. *Journal of Culinary Science & Technology*, 1-25.
- Kastenholz, E., Davis, D., Paul, G. 1999. Segmenting tourism in rural areas: the case of north and central Portugal. *Journal of Travel Research* 37, 353-363.
- Lam, A. 2015. The Marvel of Bánh Mì. *The Cairo Review of Global Affairs* 18, 65-71.
- Le Tran Thanh Chau. 2021. *Developing A Meal Plan for Banh Mi Only Fast-Food Stand through Pop-Up Survey*. LAB University of Applied Sciences.
- Lien, V. H. 2016. *Rice and baguette: a history of food in Vietnam*. Reaktion

Books.

- Nur Nadia Maisarah Mohd Fisol. 2022. Investigating the impact of modernization attributes and knowledge toward sustaining Nyonya cuisines in Malacca. *Journal of Tourism, Hospitality & Culinary Arts* 14 (2), 1-23.
- Phan Huy Xu, Trần Minh Tâm. 2017. Phát triển du lịch ẩm thực tại thành phố Hồ Chí Minh, *Tạp chí khoa học trường Đại học Văn Lang* 3, 78-84.
- Quan, S., & Wang, N. 2004. Towards a structural model of tourist experience: An illustration from food experiences in tourism, *Tourism Management* 25(3), 297-305.
- Richards, G. 2002. *Tourism and Gastronomy*. Routledge.
- Simpson, J.A. and Weiner E.S.C. 2012. *The Oxford English Dictionary* (7th Ed). Oxford: Clarendon Press.
- Tiana Pham. 2022. *Business Plan for Ổ Bánh Mì*. Louisiana State University.
- Trần Quốc Vượng, Nguyễn Thị Bảy. 2010. *Văn hóa ẩm thực Việt Nam - Nhìn từ lý luận và thực tiễn*. NXB Từ điển bách khoa.
- Trần Văn Giàu. 2011. Hồi ký 1940-1945. *Tạp Chí Thời Đại Mới* Số 21 –Tháng 5-2011, 1-360.

The teacher character in Vietnamese folk jokes

DANG Quoc Minh Duong

Faculty of Social Sciences and Humanities, Van Hien University

Abstract

As a country with a tradition of respecting literature and learning, Vietnamese people have always respected and admired teachers. However, in folk jokes, the character of the teacher has been portrayed by the people with many shortcomings such as ignorance, gluttony, passion for sex, etc. This de-sacredness does not contradict the tradition of the Vietnamese people but through it shows the people's expectations for those who do this noble profession. This reality also shows the decline of Vietnamese feudal society from the 16th to the 19th century. This article will clarify the above issues.

Keywords: jokes, teacher, ignorance, gluttony, passion for sex

Nhân vật thầy đồ trong truyện cười dân gian người Việt

ĐẶNG Quốc Minh Dương

Khoa Xã hội Truyền thông, Trường Đại học Văn Hiến

Tóm tắt

Là đất nước có truyền thống trọng văn, hiếu học, xưa nay, người dân Việt Nam luôn dành cho người thầy một sự mến trọng, kính quý. Tuy vậy, trong truyện cười dân gian, nhân vật thầy đồ đã được dân gian phác vẽ với nhiều khiếm khuyết như dốt nát, tham ăn, đam mê sắc dục... Việc giải thiêng này không mâu thuẫn với truyền thống của người Việt Nam mà qua đó cho thấy những mong cầu của dân gian đối với những người làm nghề cao quý này. Thực tế này cũng cho thấy sự thoái trào của xã hội phong kiến Việt Nam trong giai đoạn từ thế kỷ XVI đến thế kỷ XIX. Bài viết này sẽ làm sáng tỏ những vấn đề nêu trên.

Từ khóa: truyện cười, thầy đồ, dốt nát, tham ăn, đam mê sắc dục

1. Dẫn nhập

Việt Nam là đất nước có truyền thống hiếu học. Không lâu sau khi Đại Việt giành được độc lập, năm 1075 nền khoa cử Việt Nam chính thức được hình thành. Với gần ngàn năm tồn tại, nền khoa cử của dân tộc đã tổ chức được 185 khóa thi, 2.898 người đậu đại khoa, trong đó có 56 Trạng nguyên, 48 Bảng nhãn, 76 Thám hoa, 2.462 Tiến sĩ và 266 Phó bảng và nhiều Hương cống/Cử nhân, nhiều tri thức khác ra giúp nước, giúp đời. Để có thành quả này, tự hào truyền thống này, trước hết và trên hết cần phải ghi nhận những công lao, tài năng, hy sinh của bao người làm công tác trồng người như các Đốc học, Giáo thụ, Huấn đạo - trong đó có vai trò không nhỏ của các thầy đồ.

Thực tế cho thấy, trong nền giáo dục xưa nay, thầy cô luôn được học trò, dân chúng và xã hội tôn trọng, kính mến. Tuy vậy, khi xã hội phong kiến thoái trào, Nho giáo cũng bộc lộ nhiều bất cập, lạc hậu; song song đó, các thầy đồ cũng bộc lộ nhiều khiếm khuyết, hạn chế như dốt nát, tham ăn, đam mê sắc dục,... Những điều này cũng được dân gian phản ánh qua các truyện cười, làm nổi ra những tiếng cười giòn giã, sảng khoái. Đó là những tương phản, mâu thuẫn giữa cái tầm thường và cái cao quý. Bài viết sẽ phác thảo chân dung của nhân vật thầy đồ trong các truyện cười này.

2. Tên gọi và những tiêu chí, phẩm chất

Những người làm nghề sư phạm đã xuất hiện từ lâu trong lịch sử giáo dục Việt Nam. Theo Đại Việt sử ký toàn thư thì từ năm 1075, vua Lý Thánh Tông đã “xuống chiếu thi Minh kinh bác sĩ và thi Nho học tam trường” (ĐVSKTT, 247). Như vậy, ít nhất từ năm 1075, vai trò của thầy giáo cũng đã xuất hiện.

Trong thời trung đại, người làm công tác giảng dạy được gọi bằng các tên gọi như Thị giảng, Đốc học, Giáo thụ, Huấn đạo,... Đến thế kỷ XV-XVI còn có thêm danh xưng khác là thầy đồ. Theo Toàn thư, vào thời Lê sơ thế kỷ XV-XVI theo định lệ, triều đình tổ chức khoa thi Hương. Thi Hương gồm 4 kỳ, ai vượt qua được 3 kỳ thi đỗ Sinh đồ (tương đương với học vị Tú tài thời Nguyễn), 4 kỳ thi đỗ Hương cống (tương đương học vị Cử nhân thời Nguyễn Minh Mệnh

trở đi). Những người đỗ Sinh đồ có thể tiếp tục học tập để kỳ sau thi tiếp giành được học vị cao hơn hoặc có thể làm chức quan nhỏ như Tư vụ, Lục sự,... hàm Bát Cửu phẩm ở lục bộ hoặc các chức Đề lại, giáo chức ở các châu - huyện địa phương. Nhiều Sinh đồ hoặc có người mới đỗ nhất, nhị trường Nho sinh, không tiếp tục đi học, đi thi hoặc không tham gia quan trường mà trở về làng quê mở lớp dạy học mưu sinh. Từ lớp học của thầy Sinh đồ, Nho sinh mà sau dân gian gọi tắt là lớp học của thầy đồ, tên gọi đó quen dần và được phổ biến cho tới khi Nho học chấm dứt trong dân gian vào năm 1954 (Vũ Duy Mên, 2020: 125). Như vậy, danh xưng thầy đồ có nguồn gốc từ từ Sinh đồ - thầy Sinh đồ, sau gọi gọn là thầy đồ.

Theo sách Khâm Định Đại Nam Hội điển sự lệ của nhà Nguyễn, kỳ thi Hương có ba vòng (tam trường) hoặc bốn vòng (tứ trường). Vòng một thi kinh nghĩa (tức các sách tứ thư, ngũ kinh của Nho giáo), vòng hai thi chiếu biểu (tức soạn thảo các văn bản hành chính như chiếu, biểu, sớ, dụ...), vòng ba thi thơ phú (sáng tác theo chủ đề của đề thi), vòng bốn thi văn sách (tương tự như thi tự luận)¹. Vòng thi kinh nghĩa tương đối dễ, chỉ cần thuộc lòng tứ thư, ngũ kinh và trình bày cho đúng ý của người xưa. Vòng thi chiếu biểu phải thuộc hàng trăm bài loại này rồi chắt lọc tinh hoa để viết thành bài. Dễ làm nhưng khó đỗ nhất là vòng thi thơ phú. Dễ vì suốt cả ngày chỉ cần sáng tác một bài thơ tối đa 16 câu và một bài phú tám câu, nhưng cái khó là phải hay (mỗi người một cảm nhận, đánh giá nên rất khó). Vòng bốn thi văn sách thì tự do trình bày theo kiến giải riêng của mình, tương tự như thi tự luận ngày nay. Muốn qua được vòng thi này, sĩ tử không những phải thông lâu kinh sử mà còn phải biết vận dụng sở học của mình để trình bày những kiến giải mới lạ. Ai không thi đỗ kỳ văn sách thì được nhận học vị Sinh đồ. Điềm qua thông tin trên để biết rằng những ai vượt qua được các kỳ thi đỗ Sinh đồ thì cũng đã được lĩnh hội, hấp thụ nhiều kiến thức, xứng đáng được gọi là thầy trong thiên hạ rồi. Họ hoàn toàn có thừa kinh nghiệm, kiến thức để truyền đạt lại cho các thế hệ kế tiếp.

¹ Theo Phạm Đức Thành Dũng: <https://tuoitre.vn/thi-huong-thi-hoi-thi-dinh-499902.htm#:~:text=V%C3%B2ng%20m%E1%BB%99t%20thi%20kinh%20ngh%C4%A9a,t%E1%BB%B1%20nh%C6%B0%20thi%20t%E1%BB%B1%20lu%E1%BA%ADn>.

Là một đất nước có truyền thống hiếu học, lại nữa xưa nay việc tiến thân bằng thi cử được xem là con đường duy nhất, do vậy ở Việt Nam có rất nhiều người cố gắng để vượt qua kỳ thi này. Số lượng Sinh đồ ở Việt Nam là rất lớn. Linh mục J. Tissanier đến Việt Nam - Đàng Ngoài năm 1658, thống kê ở vùng đất này có 63.500 người đỗ Sinh đồ, 4000 Hương cống. Ông viết: “Hiện nay trong vương quốc chỉ riêng những người đỗ Sinh đồ cũng có thể tạo thành một đạo quân đông đảo, vì người ta tính được số đó có thể lên tới 63.500 người” (Nguyễn Thừa Hỷ, 2020: 38). Với dân số thời bấy giờ ở Đàng Ngoài là 4,5 triệu dân, mới thấy số lượng này là không hề nhỏ. Năm 2019, trong công trình Khoa cử Việt Nam - sinh đồ triều Lê, thời các chúa Nguyễn và Tây Sơn, Nguyễn Thúy Nga cho rằng trong giai đoạn này có 5.171 người đỗ Sinh đồ, Nho sinh, Tam trường. Điều này, lần nữa cũng cho thấy truyền thống hiếu học của dân tộc Việt Nam.

Không chỉ là người dạy chữ, truyền thụ tri thức, các thầy đồ còn được xã hội giao cho trọng trách giáo dục nhân cách, đạo đức của người học trò. Thậm chí, xã hội xưa còn xem địa vị “thầy như cha” hoặc cao hơn cha. Quân - sư - phụ, cái trật tự này không chỉ là một nét văn hóa tâm thức mà còn là lối hành xử quan trọng. Địa vị của thầy cao hơn người cha, vì người cha chỉ có công sinh thành, dưỡng dục, còn thầy là người uốn nắn, đào tạo, dạy dỗ đưa trẻ thành người có ích; sau đó mới là công danh. Do đó, phải trọng thầy. Thậm chí khi thầy qua đời, học trò phải để tâm tang thầy trong ba năm. Phan Kế Bính cho rằng “Học trò phải kính trọng thầy, phải quý mến thầy, mà nhất là thầy dạy học chữ lại phải kính trọng hơn nữa” (Phan Kế Bính, 2022: 225). Việc học ngày xưa là một “chức vụ tôn nghiêm, ông thầy vẫn lấy làm trịnh trọng, mà học trò cũng hết lòng tôn kính” (Đào Duy Anh, 1998: 295). Nói chung, họ là những người thông hiểu Nho giáo, có trình độ uyên thâm và đức độ như lời dụ của vua Minh Mệnh năm 1832: “Nhà Quốc học là chỗ lễ giáo ở đây, quan hệ đến phong hóa. Minh ăn ở cho đúng đắn để làm khuôn phép cho mọi người cùng đứng đắn là trách nhiệm của học quan” (dẫn theo Vũ Duy Mên, 2020: 55).

Bên cạnh các thầy đồ là một nhà nho chưa vinh hiển, tức Nho sĩ còn chưa đỗ đạt, còn có một số thầy đồ là người đã kinh qua công danh quan trường nhưng

vì nhiều lý do đã lựa chọn mở trường, trở thành người hành nghề dạy học. Trong lịch sử giáo dục Việt Nam có thể kể đến những trường hợp như Chu Văn An, Nguyễn Bình Khiêm, Lê Quý Đôn, Cao Bá Quát...

3. Khảo sát về nhân vật thầy đồ trong truyện cười dân gian người Việt

3.1. Nhân vật thầy đồ dốt

Người thầy trong thời đại nào cũng vậy, họ được xem là người có khả năng, trình độ trong một lĩnh vực nào đó, được xem như có thể hướng dẫn, dạy bảo được cho người khác. Cũng vậy, thầy đồ, thầy giáo là thầy trong thiên hạ, tức trước hết, người thầy phải có kiến thức, phải am hiểu lĩnh vực chuyên môn hơn những người khác. Thầy phải có một bồ chữ² trong đầu, trong bụng thì mới đủ trình để dạy cho học trò. Tiêu chuẩn tối thiểu và hàng đầu là vậy nhưng không phải thời nào và ai cũng đáp ứng được - nhất là ở mạt kỳ phong kiến.

Chúng tôi thống kê có 47 truyện cười về nhân vật thầy đồ thì trong đó 12 truyện bắt đầu bằng công thức: “có ông thầy đồ dốt nát” (Chỉ tiêu những chữ lẽ; Dốt cũng làm thầy đồ; Dốt mà giỏi; Nguru là con bò tót...). Ở đây, dân gian không úp mở mà đặt vấn đề theo kiểu trực khởi, đi thẳng vào vấn đề. Kiểu đặt vấn đề này cũng cho thấy thực trạng trên đã ở mức báo động. Chẳng hạn, truyện Thầy say rượu kể về ông thầy đồ dốt nát. Trò hỏi nghĩa những câu đơn giản như “Đại học chi đạo³”, “Minh minh đức⁴” nghĩa là gì thì đều không biết và giả đồ say rượu để chống chế! Ở đây, ngoài cái tội dốt, không hiểu biết - điều kiện của người làm thầy, ông thầy đồ này còn có thêm các tội khác như nói dối, mà nói dối là điều cấm kị khi đi dạy và bê tha rượu chè. Truyện Tam đại con gà - một truyện cười dân gian rất tiêu biểu về nhân vật thầy đồ học trò học hành dốt nát nhưng ra

² Từ này làm gợi nhớ đến giai thoại Cao Bá Quát. Theo ông, trong thiên hạ có bốn bồ chữ, mình tôi chiếm hai bồ, anh tôi và bạn tôi, Nguyễn Văn Siêu, chiếm một bồ, còn bồ thứ tư chia cho mọi kẻ khác.

³ Đại học là tên cuốn sách; chi đạo là chứng cái đạo lý trong sách ấy. Thời Minh Mệnh quy định, người từ 12 tuổi trở lên, trước học Luận ngữ, Mạnh Tử, sau học đến Trung dung, Đại học (Vũ Duy Mên, 2020: 127).

⁴ Minh minh đức là làm sáng tỏ cái đức sáng.

vẽ văn hay chữ tốt. Khi dạy con trẻ, đến chữ “kê” là gà, thầy thấy mặt chữ nhiều nét rắc rối, không biết chữ gì, thầy cuống, nói liều: “Dù dĩ là con dù dĩ”. Để chắc ăn, thầy khấn⁵ thổ công của gia đình chủ. Thổ công cho ba đài được cả ba nên thầy thêm tự tin dạy trẻ con. Khi bị chủ nhà bắt bẻ chữ “kê” là gà, sao thầy lại dạy ra “dù dĩ” là con “dù dĩ”, liền chống chế “tôi dạy thế là dạy cháu biết đến tận tam đại con gà (...) Dù dĩ là con dù dĩ, dù dĩ là chị con công, con công là ông con gà!”. Thầy đã dốt lại còn lý sự cùn kiêu như “Minh đã dốt, thổ công nhà nó cũng dốt nữa” (Nguyễn Chí Bền, 2009: 7-8). Tóm gọn trong một câu thì ông thầy này thiếu trình độ chuyên môn và thiếu đạo đức nghề giáo! Cách ông thầy này nói như lời tự bạch của anh chồng nọ khi vợ hỏi “Làm văn có khó bằng tôi rặn đẻ không?” thì anh thật thà đáp: “Đẻ thì có con ở trong bụng, rặn mãi rồi cũng phải ra. Chứ làm văn, chữ đã không có, lấy đâu mà rặn”. Thầy đồ cũng vậy, chữ và kiến thức không có trong đầu thì lấy đâu mà dạy.

Cùng với việc dạy chữ và truyền thụ kiến thức, giáo dục còn hướng đến mục tiêu uốn nắn nhân cách và đạo đức làm người. Trong việc học tập văn hóa, Khổng Tử cho rằng cả người học và người dạy phải khiêm tốn “không xấu hổ khi hỏi người kém mình”, và phải thực sự cầu thị, “biết tỏ ra biết, không biết thì tỏ ra không biết, như vậy là biết” (dẫn theo Trịnh Hoàng, 2014: 10). Hay nói theo ngôn ngữ ngày nay là người thầy không nên giấu dốt. Dốt mà không cầu thị thì thật đáng chê trách. Lấy cái dốt của mình mà dạy người khác thì thật đáng bị lên án ngàn lần. Truyện Cây bắt ở bể đông kể về “ông thầy dốt”, dạy đến câu “Phàm huẩn môn⁶” thầy không biết nghĩa là gì, cứ dạy rằng: “Phàm là ông Phàm, Huẩn là ông Huẩn, Môn là ông Môn”, đến chữ “Bôi” là cái chén, thầy cũng bí, thấy có chữ “Mộc” đứng bên chữ “bắt” nên thầy mới dạy “Bắt là cây bắt”. Học trò hỏi cây bắt như thế nào thì thầy đáp “Cây bắt ở tận ngoài bể Đông, chúng bay biết thế nào được mà hỏi”. Nghe thầy dạy, có người đàn bà biết chữ hát ru con rằng: “Ai trồng cây bắt bể Đông/Hay là ông Huẩn, ông Môn, ông Phàm” (Vũ Ngọc Khánh, 2014: 71). Truyện Nguru là con bò tót cùng cốt kể: kể về “thầy đồ dốt dạy

⁵ Theo mê tín dị đoan, người ta lấy hai đồng tiền, khấn rồi thả xuống. Hai đồng ngửa cả hay sấp cả là quẻ xấu, một đồng ngửa một đồng sấp là quẻ được. Được phép giao ba lần.

⁶ Nghĩa là Phàm dạy học.

học ở nhà trọ. Có nhiều chữ thầy không biết, nên phải hỏi người ngoài rồi mới về dạy lại”. Có điều hỏi thì cũng không thành thật, cầu tiến. Thấy chữ “bôn” nghĩa là chạy, “chữ không in lối thường mà in lối cổ, thấy ba chữ ngu ru chồng lên nhau” nên thầy hỏi người ta “có giống gì khỏe bằng ba con trâu không nhỉ”, có người bảo có giống bò tốt thì thầy dạy học trò “Ngu ru là con bò tốt”. Đến chữ đình “mặt chữ thì biết, mà nghĩa thì không hay”, không kịp hỏi, thầy thấy chữ viết như cái giăng cối xay thì dạy rằng “Đình là giăng cối xay”. Chủ nhà thấy thầy dốt quá, đành mời thầy cấp tráp ra cửa và đọc tiến thầy bài thơ: “Ngu ru là con bò tốt/Đình là giăng cối xay/Thầy dạy hay chữ quá/Xin thầy về đi cày” (Vũ Ngọc Khánh, 2014: 72-73).

Đã đỗ Sinh đồ thì người học phải tinh thông kinh nghĩa, chiếu biểu và phải thuận thành trong việc sáng tác thơ phú. Song đã dốt về chữ nghĩa thì chắc chắn rằng tài văn thơ của thầy cũng không khá hơn. Truyện Người chết nhầm thì có kể về chuyện chủ nhà nhờ thầy đồ làm bài văn tế cho vợ. Khi chủ nhà đọc lên thì mọi người cười ầm. Thì ra là thầy đồ này sao bài văn tế bỏ mình cho gia chủ (Vũ Ngọc Khánh, 2014: 75). Thực tế này phơi bày khả năng thi phú của thầy. Thực tế này cũng đã được Đại Việt sử ký toàn thư thuật lại. Đó là chuyện năm 1467, vua Lê Thánh Tông đã cho khảo thi bọn Đông cung thị giảng là Vũ Nguyễn Tiềm và Tạ Bru. Vua hỏi Thái tử về chữ nghĩa đã được học, rồi sai ra ba đề chế, chiếu, biểu cho cả hai làm. Bọn Tiềm đều quên lối làm, cả ba đều không thành văn lý. Vua xem xong, phê rằng “đáng tởm” (dẫn theo Vũ Duy Mên, 2020: 55-56). Thông tin này là một bất ngờ, bởi đây là giai đoạn Nho giáo cực thịnh - độc tôn, bởi Đông cung là trường học cao cấp nhất của nhà nước thời bấy giờ mà cũng có những thị giảng dốt vậy thì thời suy tàn, thoái trào sao dám mơ ước có những thầy đồ thông thái?! Truyện Người văn còn ly kỳ hơn, kể về người mù nọ, chỉ cần ngửi là nhận biết tên của tác phẩm là Tây sương ký, Tam quốc chí... Sau khi “thẩm tài” của anh mù này, ông tú đưa văn của mình để nhờ người mù phân định thì anh này quả quyết đây là văn của ông tú vì nó “có mùi thum thum” (Vũ Ngọc Khánh, 2014: 92-93). Văn là người, là cách thể hiện phẩm chất, tài năng của con người là vậy.

Như vậy, dân gian đã cho thấy được khuyết điểm lớn nhất của nhân vật thầy đồ là thiếu kiến thức - dốt. Dốt đã đáng chê trách nhưng cũng do dốt mà nhiều khi làm nảy sinh nhiều lỗi lầm khác như hay khoe chữ - nói chữ (Chỉ tiêu những chữ lẽ, Văn chi hai quan...) hay giấu dốt... Tất cả đã phơi bày một thực tế mà được Phan Kế Bính nhận thấy từ cách đây hơn 100 năm, rằng “Còn như mấy ông đồ quên học hành chưa hiểu vỡ mạch sách, văn chương chưa thuộc đủ lẽ lối, mà đã đi về các vùng nhà quê tìm nơi thiết trướng gõ đầu năm ba đĩa nửa mường nửa mán để hộ khẩu cho qua đời” (Phan Kế Bính, 2022: 227-228). Từ góc nhìn lịch sử, Trần Trọng Kim có cái nhìn thấu đáo hơn. Theo ông thì thời Trịnh - Nguyễn phân tranh kỳ thi Hương “hồ đồ lắm, không nghiêm như đời Hồng Đức”. Như là về đời vua Dụ Tông “đặt lệ ai đi thi phải nộp tiền minh kinh để lấy tiền làm nhà trường và khoản đốn quan trường”. Đến năm Canh Ngọ (1750) đời Cảnh Hưng, nhà nước thiếu tiền, lại đặt lệ thu tiền thông kinh, hễ ai nộp ba quan thì được đi thi, mà không phải khảo hạch. Thành ra lúc bấy giờ những người đi làm ruộng, đi buôn, đi bán thịt, ai cũng được nộp quyền vào thi, đến nỗi lúc vào thi, người tranh nhau vào trường xéo đạp lẫn nhau, có người chết. Vào ở trong trường người thì dùng sách, kẻ thì thuê người làm bài, học trò với quan trường thì thông với nhau, thành ra cái chợ thi. Phép thi cử bấy giờ thật là bậy” (Trần Trọng Kim, 2022: 349). Nói chung, sự học càng về cuối thời kỳ Nho giáo càng cho thấy nhiều bất cập, lỗi thời - thể hiện rõ nhất qua hình ảnh các ông thầy đồ.

3.2. Nhân vật thầy đồ tham ăn

Ăn uống là nhu cầu cơ bản của con người. Ăn uống cũng là cách thể hiện văn hóa của thực khách. Hay nói cách khác, cách chúng ta ăn nói lên cách chúng ta sống, trở thành câu chuyện của văn hóa. Với người dân thường đã thế thì với những bậc trí thức, trưởng thượng như quan lại, thầy đồ thì càng đòi buộc hơn nữa. Tuy vậy, qua truyện cười, dân gian cũng đã cho thấy có nhiều thầy đồ đã quá đam mê trong chuyện ăn uống, biến chuyện ăn uống của các thầy đồ trở thành trò cười cho thiên hạ.

Dạy học là chuyện trồng người, chuyện nghiêm túc; trường học phải được

xem như ngôi đền thiêng. Do vậy, các hoạt động dạy và học phải được chuẩn hóa. Các nhân vật thầy trong Thầy đồ liếm mật, Thầy đồ liếm nước cốt dừa... chưa chú ý đến việc này. Truyện Thầy đồ liếm mật kể về ông thầy đồ được gia chủ khao một châu bánh mật. Ăn hết rồi mà vẫn thòm thèm mật dính lại trên chảo, thầy bèn nghĩ ra kế liếm mật “rồi thầy ung dung liếm ngang đĩa mật một đường, rồi giơ đĩa lên hỏi: Chữ này là chữ gì? Các trò ngơ ngác nhìn nhau, buồn cười mà không dám hở môi. Thầy quát: Chữ “Nhất” mà cũng không biết. Thật là dốt quá!”. Sau đó là đến chữ thập, chữ điền và đến lúc xử xong cái chảo mật và cơn thèm thuồng (Nguyễn Chí Bền, 2009: 46). Truyện Thầy đồ liếm nước cốt dừa có nội dung tương tự. Rõ ràng, thầy đồ biến việc ăn uống thành chuyện thị phạm để dạy học trò, lợi dụng chuyện dạy dỗ để... liếm mật, liếm nước cốt dừa là điều rất đáng để cười chê, nhắc nhở!

Dân gian vẫn thường nhắc nhau: miếng ăn quá khẩu thành tàn. Đó là lời cảnh báo của cha ông từ hàng ngàn đời nay. Ý nói, trong hưởng thụ cũng như trong ăn uống nên biết mức độ giới hạn của mình. Vượt qua giới hạn đó để thỏa mãn nhu cầu bản năng thì sẽ đánh mất nhân cách. Truyện Thầy đồ ăn vụng chè thì lại kể về chuyện ông thầy ăn vụng chè. Thầy cũng là hạng người bình thường, cũng tham ăn tham uống. Hôm chủ nhà có giỗ, nấu chè, “thầy thèm quá không nhịn được, nhân lúc nhà chủ mãi bận, thầy ăn vụng luôn mấy bát” (Trần Đình Nam, 2010: 422). Thầy ăn vụng nên bị đau bụng, phải đại tiện vào cái tráp - là đồ nghề, là vật thiêng của nghề thầy đồ xưa. Sáng mai ra, thầy ôm tráp với ý đồ đi “xử lý của nợ” nhưng chủ nhà tưởng thầy bỏ đi. Việc giằng co giữa thầy đồ và chủ nhà làm phát sinh tình huống cực kỳ oái oăm “Hai bên giằng co nhau, không may tuột tay, tráp rơi xuống đất, cứt bắn ra tung tóe!”. Trong quan niệm của dân gian, thầy đồ là người đạo mạo, mực thước, cái chiếu trên giường trải lệch thì không thềm ngôi, thịt thái không vuông. Vậy mà ở đây ông thầy này lại ăn trôn tránh, ăn vụng của nhà học trò. Nhân vật thầy đồ bị dân gian giải thiêng, hạ bệ một cách đích đáng. Hình ảnh ông thầy trong truyện Thầy đồ ăn bánh rán còn đáng trách hơn. Truyện rằng ông thầy đi dạy học và thèm ăn bánh rán mật. Do vậy ông “lấy ọt, giã nhỏ bỏ vào nước”, rồi bảo học trò tắm nên bị “phát nóng

và mần đồ khắp mình mẩy”. Sau đó, thầy đóng vai thầy lang xem bệnh và phán trò “bệnh thần Hòn làm quái đây. Bây giờ phải cho đi mua lấy bảy đĩa bánh rán mật để tôi tống thần cho nó, thì nó khỏi ngay”. Khi gia chủ sắm đủ bộ lễ, “thầy đồ khăn áo chỉnh tề làm bộ nghiêm trang ra đứng trước bàn thờ đặt giữa sân, lên giọng cầu nguyện”, và ăn hết đồ lễ, rồi bảo lấy nước lạnh tắm cho đứa nhỏ. Đứa nhỏ khỏi sốt, hết sần. “Chủ nhà khen thầy là có phép tài, mà thầy được ăn bánh rán cũng thích miệng” (Trần Đình Nam, 2010: 419). Chuyện lợi dụng việc cúng kiếng để kiếm cơm còn xuất hiện trong truyện Đóng oản. Như vậy, ở đây ông thầy đồ chả thấy dạy chữ thánh hiền gì cả, không thấy chuyện khai minh mở trí cho học trò. Trái lại thầy còn làm những chuyện ám muội, bịp bợm, tiếp tay cho việc mê tín dị đoan. Ở đây, nhân vật thầy đồ thật thất đức và đáng lên án vô cùng.

Một điểm đáng lưu ý là phần lớn các truyện kể về chuyện ăn uống của thầy đồ là cuộc chiến giữa thầy và trò/trẻ con! Truyện Thái cực sinh lưỡng nghi là chuyện thầy vin vào việc giải thích mấy câu “Thái cực sinh lưỡng nghi. Lưỡng nghi sinh tứ tượng. Tứ tượng biến hóa vô cùng” để “bỏ bánh vào mồm nhai” (Trần Đình Nam, 2010: 409). Thầy chỉ nên dạy những điều hay lẽ phải, dạy chuyện hướng thượng, chứ ai lại lợi dụng việc dạy để giải tỏa cơn thèm khát những miếng ăn tầm thường bao giờ. Còn truyện Chó cắn tay thì ông thầy bày trò làm trắng khuyết, trắng lặn ăn bánh trắng của trò. Tệ hại hơn là khi học trò giựt lại thì thầy “cắn luôn vào tay” làm học trò khóc. Thầy chống chế, tự hạ mình xuống bằng cách chỉ học trò “về nhà lỡ có ai hỏi thì mày nói bị chó cắn nhầm tay, ghen” (Vũ Ngọc Khánh, 1995: 187). Thật buồn vì miếng ăn mà nhân vật thầy đồ dốt nát, ham ăn ham uống tự hạ mình xuống làm con cẩu! Truyện Bánh tào đầu cũng kể về vị thượng khách trẻ con. Một thầy đồ tham ăn, bữa nọ có người mời đi ăn cỗ, thầy cho cậu học trò nhỏ theo hầu. Đến nơi, ăn no, thấy mâm vẫn còn nhiều bánh trái, thầy muốn bỏ túi mấy chiếc mà ngại mất thể diện nên cầm bánh đưa học trò và nháy mắt ra hiệu cất mang về cho thầy, cậu học trò không hiểu tưởng thầy cho thật nên hồn nhiên bóc bánh ăn. Thầy nhìn thấy, căm giận lắm, nhưng giữa đông đủ mọi người không dám mắng. Đến lúc ra về, thầy vẫn còn tiếc rẻ mấy cái bánh nên kiếm cớ trả thù học trò. Như vậy, ở đây các tay tham ăn

khi đi ăn tiệc, ăn cỗ hay dẫn theo trẻ con không phải cho các cháu được hưởng ké mâm cỗ mà là để “tăng gia”, để tiện bề cho việc kiếm thêm miếng ăn của các “cao thủ” này. Trong văn hóa ăn uống, người Việt luôn nhắc nhở nhau về sự nhường nhịn, là những chuyện ăn xem nôi ngồi xem hướng. Hai đối tượng thường được ưu tiên là người già và trẻ con. Đã là thầy thì không nên tranh giành chuyện ăn uống, mà tranh giành ăn uống với học trò/trẻ con thì càng tối kị.

Việt Nam là đất nước có truyền thống tôn sư trọng đạo. Thông thường, khi được mời dạy thì dân cũng sẽ nuôi thầy ăn nghỉ và còn trả lương thêm. Trong ăn uống, người Việt trọng tính mực thước. Tuy vậy, “những làng mà đời sống người dân khá giả do làm ăn giỏi giang, được mùa, học sinh đông, mỗi học trò đóng góp một ít thì có thể nuôi được thầy. Nhưng nếu ở làng thuần nông, gặp năm mất mùa đói kém, lớp học có 4, 5 trò thì thật khó có thể nuôi nổi thầy” (Vũ Duy Mền, 2020: 126). Số làng này ở Việt Nam ta ngày trước lại rất nhiều. Hơn nữa, có thể do bản chất con người, do thoái trào của Nho giáo kéo theo các giá trị đạo đức bị xuống cấp, cũng có thể do thường xuyên phải đối mặt với những đói khát⁷ thể lý nên nhân vật thầy đồ - kẻ được xem là chuẩn mực cũng có những cách hành xử rất người phàm, thậm chí, họ lại còn sa vào chuyện tham ăn tục uống nên bị dân gian vạch mặt, cười chê.

3.3. Nhân vật thầy đồ mê sắc dục

Không chỉ kể về những về chuyện đốt nát, thói ham ăn, dân gian còn kể về chuyện đam mê sắc dục của các thầy đồ. Sắc dục được hiểu là lòng ham muốn quá đáng về tình dục, thường dùng để chỉ lòng ham muốn của người nam đối với phụ nữ.

Thông thường, đối tượng mà ông thầy đồ này tìm đến để thỏa mãn đam mê sắc dục là những bà góa chồng. Bởi đây là những người không bị ràng buộc

⁷ Trong bài viết “Miếng ăn trong truyện cổ tích người Việt” chúng tôi cho rằng: cái đói là một nỗi ám ảnh với người Việt. Tuy Việt Nam là quốc gia có nhiều điều kiện thuận lợi cho việc trồng trọt nhưng với nền nông nghiệp truyền thống, phương thức canh tác lạc hậu, nên việc làm ra hạt lúa, chén bát cơm là vô cùng vất vả, nhiều bất trắc, lắm chông chênh. Erica J. Peters cho rằng “Đói là căn bệnh đặc hữu ở vùng nông thôn Việt Nam” (Erica J. Peters, 2023: 46). Cái đói thể hiện trong thể loại cổ tích, thể loại truyện cười, trong văn học trung đại và nhiều nhất là trong dòng văn học hiện thực phê phán.

nhiều về chuyện chồng con. Hơn nữa, bà góa cũng được xem là những kẻ yếu đuối, khả năng phản kháng, chống cự không cao. Truyện Tui đôi lần rồi kể về chuyện ông thầy đồ dạy cho con người đàn bà góa chồng “còn trẻ có nhan sắc”. Muốn ve chị ta nhưng không có cách gì nên mỗi khi gọi thằng nhỏ trả bài hay ngoài giờ học, ông hay chửi thằng nhỏ: “Đ... mẹ mày”. Sau bị bà góa này chơi cho một vố: cho nằm đói trong cái vại để trốn. (Nguyễn Chí Bền, 2009b: 103). Ở đây, ông thầy đồ đã không đứng đắn trong chuyện nam nữ, lại còn phạm thêm cái tội là ăn nói thô lỗ, thiếu văn hóa. Rõ là, có thể bà góa này yếu đuối về thể lý, lại không có ai để tựa nương nhưng bù lại, dân gian “phủ bầm” cho bà là người có trí tuệ, có cách xử lý thông minh và khôn khéo. Chính nhờ vậy, bà đã chơi cho ông thầy đồ một vố thật đau và thật đáng đời. Truyện Thôi chửa đến chết cũng kể về chị góa chồng, nuôi thầy đồ dạy cho đứa con trai đã trên mười tuổi. Nào ngờ, ông thầy đồ cũng không đứng đắn. Chẳng bao lâu, chủ nhà và thầy đồ đã tăng tịu với nhau. Cậu học trò bày mưu, ra trước mộ cha rồi khóc lóc thảm thiết. Khi hỏi lý do về cái chết của cha thì cậu học trò kể: “Đêm hôm ấy cha cháu cùng mẹ cháu ngủ ở trong buồng. Không rõ tại sao, nửa đêm thanh vắng, mẹ cháu bóp d... cha cháu. Thế là cháu không còn cha nữa! Hư, hư, hư...” Đêm hôm sau, thầy đồ lần tới giường mẹ chú bé nằm ngủ. Người đàn bà quen như mọi lần đưa tay ra rồi tẩn mẩn sờ soạng hết nơi này qua nơi khác. Thầy đồ nhớ câu nói của chú bé, bèn hốt hoảng, xin bà, “chửa đến chết” (Nguyễn Chí Bền, 2009: 65-66). Chuyện vui vì cách xử trí thông minh của cậu bé; chuyện tạo được tiếng cười nhờ suy nghĩ ngây thơ của ông thầy đồ hám sắc và ngờ nghệch.

Không chừa người góa bụa, ông thầy đồ trong truyện Dưỡng thai cắt đánh lại tìm cách tăng tịu với thai phụ có chồng đi lính vắng nhà. Truyện rằng: thầy đồ muốn gạ gẫm, lập mưu bằng cách hù dọa “Có chửa mà không dưỡng thai, sinh con không mắt, không tai, không mồm”. Thế là chị này phải mời ông đồ dưỡng thai cho. Sau anh lính trả đũa bằng cách hù dọa chuyện quan sai anh lính đi cắt đánh⁸ cho đàn bà làng này. Bà đồ tưởng thật, phải qua cho anh lính khám

⁸ Đánh, còn gọi là “đếch”, là phương ngữ miền Trung, chỉ “âm hộ” (bộ phận sinh dục nữ). Ta từng nghe tục ngữ “Người ta là hoa đánh” (chứ không phải là “người ta là hoa đất”) với hàm ý “con người sinh ra trên đời như là một bông hoa nở ra từ “đách” vậy.

(Nguyễn Chí Bền, 2014a: 277). Do vậy, những trả đũa của anh chồng lính là rất đáng đời cho thầy đồ.

Không buông tha cho bà góa hay người bầu bì, nhân vật thầy đồ còn liêu lĩnh tán tỉnh cả những đàn bà đang yên bề gia thất. Truyện Hết gạo kể về thầy dạy học có tính “dê”, muốn ve vãn mẹ học trò. Mẹ học trò mời thầy qua nhà. Bà lập mưu để chồng về, và nói thầy giả đồ như được mướn xay lúa. Anh chồng “kéo vợ xuống đê giữa ngựa đó mà giỡn chơi hoài”. Thầy thấy gai mắt mà vẫn phải rán xay cho tới sáng... Sau nghe mẹ học trò mời qua chơi nhưng sợ bị dính mưu nên khiếp (Vũ Ngọc Khánh, 2014: 172). Truyện Nam mô... boong! cùng cốt kể. Truyện kể về người vợ trẻ có nhan sắc nên nhiều người để ý, gạ gẫm - trong đó có nhà sư hô mang, lí trưởng và thầy đồ giả đạo đức. Chị ta cùng chồng bày mưu để hẹn ba vị khách quý trên đến nhà vào khoảng canh hai tối hôm ấy. Sư đến đầu chưa kịp giờ trò thì có tiếng gõ cửa. Chị gợi ý cho sư “sẵn có cái rọ đây, sư vào nằm trong ấy, rồi tôi rút lên xà nhà, hễ ai có hỏi thì tôi bảo cái chuông nhà chùa mới gửi. Nếu họ có gõ thì kêu boong boong lên là được”. Lý trưởng vào cũng chưa kịp giờ trò thì có tiếng gõ cửa, người đàn bà gợi ý để lý trưởng “chui tạm xuống gầm giường, giả làm chó vậy. Nhỡ có người khua, thầy cứ kêu gâu gâu đôi ba tiếng thì không việc gì đâu”. Thầy đồ đến cũng chưa kịp làm gì thì người chồng về. Chị vợ gợi ý thầy đồ “chui vào đóng áo váy của tôi nấp tạm”. Anh chồng giả vờ không biết và đánh cho thầy đồ, lý trưởng và nhà sư một trận no đòn, rồi trối lại và đưa ra đình ngã vạ. Truyện này có nhiều điểm tương đồng với vở tuồng đồ “Nghêu, sò, ốc, hến”. Thầy đồ xưa nay đạo mạo, lẽ ra cái khăn đã rơi xuống đất thì thôi không thềm đội lên đầu, cái chiếu trên giường trải lệch thì không thềm ngồi, thịt thái không vuông, không ăn mà nay lại chui vào hòm váy áo. Chính vì thế mà chúng ta không lấy làm lạ về chuyện ông thầy đồ trong truyện Lời rao “quảng cáo” cho bản thân có những thông tin như “Thuộc sách văn hay, mau tay tốt chữ. Ăn ít dạy con nít mau thông. Thiên rồi!” (Trần Đình Nam, 2010: 266).

Ngoài những khiếm khuyết trên, trong một số truyện khác, dân gian còn kể về những thói hư tật xấu khác như thù dai, thù vặt (Lễ tết thầy), nhát gan, sợ ma

(Đã có thầy giữ nhà hộ), hay nói dối (Về bảo cái thằng thầy mày đừng có nói dối), ăn cắp vặt (Đến học mà chết), thói sĩ diện hão (Tại thầy không hỏi),...

4. Kết luận

Như vậy, theo quan niệm truyền thống, thầy đồ là những người giỏi về kiến thức, chuẩn chỉnh trong cách cư xử. Chính nhờ vai trò và đóng góp của các thầy đồ từ những lớp học không tên này mà đã khơi dậy và tạo nên truyền thống hiếu học, cũng như giúp cho các thế hệ học trò hiểu biết nhiều hơn và dần trưởng thành hơn trong học nghiệp tiếp sau. Tuy vậy, truyện cười dân gian cho thấy rất nhiều thầy đồ hiện lên với nhiều thói hư tật xấu như dốt nát, ham ăn, đam mê sắc dục... Lần đầu tiên, qua thể loại truyện cười dân gian, nhân vật thầy đồ bị dân gian giải thiêng, vạch trần những cái thấp hèn, xấu xa... Qua việc phản ánh này, dân gian muốn bày tỏ thông điệp: có những hạng người không đủ tư cách, không đủ phẩm chất và không biết một chút gì về nghề nghiệp mà họ làm, họ không nên và không xứng đáng được giữ cái địa vị mà cuộc sống và xã hội từng ban tặng cho họ. Sự đả kích, chế giễu trên không mâu thuẫn với truyền thống tôn sư trọng đạo của nhân dân mà qua đó cho thấy những mong ước, mong cầu của dân gian đối với những người làm các nghề quan trọng và cao quý ấy.

Correspondence

Any correspondence should be directed to Dang Quoc Minh Duong

(duongdqm@vhu.edu.vn)

Tài liệu tham khảo

- Đặng Quốc Minh Dương. 2023. “Miếng ăn trong truyện cổ tích người Việt”. Hà Nội: *Tạp chí nghiên cứu Văn học*, số 4 (614), tháng 4/2023.
- Đào Duy Anh. 1998. *Việt Nam văn hóa sử cương*. Đồng Tháp: NXB Tổng hợp Đồng Tháp.
- Eirca J. Peters (Trịnh Ngọc Minh dịch, Nguyễn Văn Sương hiệu đính). 2023. *Khoái khẩu và khát vọng hay là câu chuyện đồ ăn thức uống trong trường*

- thiên thế kỷ 19 ở Việt Nam*. Tp. Hồ Chí Minh: NXB Tổng hợp Tp. Hồ Chí Minh.
- Nguyễn Chí Bền (chủ biên) . 2009. *Truyện cười - quyển 3*. Hà Nội: Nxb Khoa học Xã hội.
- Nguyễn Chí Bền (chủ biên). 2014a. *Truyện cười dân gian người Việt - quyển 1*, Hà Nội: NXB Khoa học Xã hội.
- Nguyễn Chí Bền (chủ biên). 2014b. *Truyện cười dân gian người Việt - quyển 3*. Hà Nội: NXB Khoa học Xã hội.
- Nguyễn Thừa Hỷ (tuyển dịch, giới thiệu và bổ chú). 2020. *Việt Nam thế kỷ XVII - XIX (qua các nguồn tư liệu phương Tây)*. Hà Nội: NXB Khoa học Xã hội và MaiHaBooks.
- Nguyễn Thúy Nga (chủ biên). 2019. *Khoa cử Việt Nam - sinh đồ triều Lê, thời các chúa Nguyễn và Tây Sơn*. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia.
- Phan Kế Bình. 2022. *Việt Nam phong tục*. Hà Nội: NXBVăn học.
- Trần Đình Nam (chủ biên). 2010. *Truyện cười dân gian Việt Nam - tập 1*. Hà Nội: NXB Kim Đồng.
- Trần Trọng Kim. 2022. *Việt Nam sử lược*. Hà Nội: NXB Văn học.
- Trịnh Hoàn. 2014. *Tìm hiểu về giáo dục và khoa cử thời xưa*. Tp. Hồ Chí Minh: Công ty sách Thời đại và NXB Hồng Đức.
- Trương Chính và Phong Châu. 1993. *Tiếng cười dân gian Việt Nam*. Hà Nội: NXB Khoa học Xã hội.
- Vũ Ngọc Khánh. 1995. *Kho tàng truyện cười Việt Nam - tập 2*. Hà Nội: NXB Văn hóa.

Research on the Design of Vietnamese Phonetics Teaching Activities for College Students in Taiwan

NGUYEN Thi Linh

National Chengchi University, Taiwan

Abstract

Taiwan is currently implementing a new-southward policy and has begun to pay attention to the teaching of Vietnamese. Vietnamese has become an elective course that is highly valued at all stages of learning. Vietnamese is a Roman phonetic script. The characteristics of the letters and the pinyin method are very unfamiliar to Taiwanese students. However, letter recognition and spelling are the basic stages of language learning. Only familiar with letters and spelling, then you can truly practice language communication Function. In order to improve this problem, this research designs the effective Vietnamese pronunciation teaching activities, so that students have more opportunities to practice Vietnamese in the classroom, and help Taiwanese students break through the first challenge of acquiring Vietnamese, and deepen their interests in learning Vietnamese. Designing pronunciation activities not only allows students to participate more in practice, but also enables students to master their learning progress and actively participate in teaching, makes students more enthusiastic about Vietnamese. This study proposes a total of 14 diverse teaching activities from alphabet teaching to pinyin methods. Through repeating exercises of different activities, a good classroom environment is created for students to naturally acquire Vietnamese pronunciation during the activities, and they are trained in the course. Later, it is easy to pronounce the new words smoothly after seeing the new words. In the future, using the methods learned in class to learn more in-depth Vietnamese, and communicate smoothly, so as to achieve the ultimate goal of pronunciation teaching. It is hoped that through this research, teachers who are engaged in Vietnamese language teaching in Taiwan will be able to give valuable reference materials.

Keywords: Vietnamese language teaching, activity teaching method, phonetics teaching, Taiwanese student

台灣大學生越南語語音教學活動設計之研究

阮氏玲

國立政治大學

摘要

台灣目前實行新南向政策，開始注重越南語的教學，越南語成為各學習階段都備受重視的選修課程。越南語為羅馬拼音文字，其字母的特徵與拼音方法對台灣學生而言非常陌生，然而認字母與拼讀，是學習語言的基礎階段，唯有熟悉字母與拼讀，才能真正實踐語言的溝通功能。為改善此問題本研究設計有效的越南語發音教學活動，讓學生在課堂上有更多機會練習越南語，幫助台灣學生突破習得越南語的第一個挑戰，進而加深學習越南語的興趣。設計發音活動不只可以讓學生更多地參與練習，更能讓學生自我掌握學習進展，並積極參與教學，讓學生對越南語更加熱情。本研究由字母教學到拼音方法總共提出十四個豐富多樣的教學活動，藉由不同的活動反覆操練，製造出良好的課堂環境讓學生在活動中自然習得越南語語音，並在透過課程的訓練後能輕鬆的在看到生詞後就能夠順利發音，能在未來自己運用上課所學的方法學習更深入的越南語，並能順利的溝通，以此達成語音教學的最終目標。期待透過本研究，能夠給予在台灣從事越南語教學的教師們值得參考的資料。

關鍵詞：越南語教學、活動教學法、語音教學、台灣學生

1. 前言

1.1. 研究背景

近年來，台灣推廣新南向政策引起學習越南語的人士越來越多，形成一股越南語熱。由於掌握好一門語言的語音是習得那門語言的第一步驟，而要掌握越南語發音，突破其發音困難則是口語表達的必要條件。唯有將口語表達好才能達到有效的溝通目的，因此在基礎越南語教學的語音教學中，須有一些針對性與實用性的教學策略，培養學生有效掌握及積極運用越南語語音做口語表達、提高學習效果，以達到語音教學目標，並提升教學品質。

語音是語言的外在形式，亦是構成語言交際的重要因素。學生初學語音須有老師從旁協助以引導說明，因為學生不會知道自己發音的問題，並且唯有學生運用目標語不斷練習才能達到正確的語音。而因為越南語為羅馬拼音文字，其字母與拼音法有具體特徵及結構，對於以華語為母語的台灣學生而言，習慣了方塊文字，而在學習掌握越南語時，由於文字特徵的差異，在習得字母與發音時，需要足夠的指導才能讓學生掌握好越南語語音，並準確運用越南語溝通。

台灣學生在使用越南語表達時，由於受到母語的干擾，且尚未掌握習得越南語語音特徵，因此在習得越南語語音過程中有一定的困難。所以老師在課堂教學時需要設計活動輔助教學，讓學生有效地掌握越南語語音，並透過有趣的練習讓學生主動運用越南語表達，藉此老師能夠協助學生克服發音的困難，除此之外，老師還要指導活動能順利進行以達成教學目標。而對於台灣學生越南語語音困難，應設計針對性的語音教學活動，以幫助學生掌握與突破其發音難點、減少對於發音困難而感到的壓力。這些教學活動提供學生運用越南語表達的機會，以及使學生能積極參與教學，掌握自己越南語語音的學習進展。培養學生習慣使用越南語表達的過程，亦能提高學生學習越南語語音的效果，也提升老師教學的品質。

語音教學本身十分單調並枯燥，因此老師不但要掌握每單元上課的內容，還需設想如何將這單調、枯燥的內容變成一個靈活並富娛樂性的學習過程。因此老師設計與採用教學活動來進展教學尤其重要，使課程豐富多彩，並營造有趣的學習氣氛，使學生在愉快的氣氛中自然習得越南語語音，並進而激發習得越南語的興趣。

目前在越南語教學研究方面，雖無華語教學研究歷史長久，但研究人員亦開始進行關注，在台灣新南向政策的實施後，雖然目前關於台灣學生習得越南語的教學研究數量仍稀少，但筆者深信在台灣有關習得越南語的教學研究在未來有更多的發展空間。過去對越南語教學研究的重點主要為越南語語法、詞彙、或語音偏誤，針對越南語語音教學這一方面、與克服語音偏誤採取的具體教學策略尚未得到研究者的關注。筆者在台灣做越南語教學並研究台灣學生習得越南語的課題，其過程中認為須要針對上述所缺乏的部分貢獻一份心力，文中將針對台灣學生習得越南語語音設計有效的教學活動。期待能為台灣的越南語教學研究有所助益，並促進、激發越南語教學之研究者的關心，形成越南語教學理論之成長，亦期待本研究的越南語語音教學活動能提供老師作為教學的參考。

1.2. 研究問題陳述

本論文研究題目為「台灣大學生越南語語音教學活動設計之研究」。自從台灣實施新南向政策後更加注重學習東南亞的語言，尤其是越南語。過去的南向政策經過兩次延長又實施，然因不了解當地的語言與文化，導致效果不良，因此這次的新南向政策透過總結分析後，為克服其問題，因而將東南亞語言列入各個學習階段的語言選修課程。在培養東南亞語言教學人才方面，台灣教育部已推行語文教學培訓班。如何掌握教學內容讓學生可以輕鬆學習並對越南語的興趣能夠加溫上升則成為教師的最大考驗。

近年來，越南語受到政策影響，從冷門的語言一舉成為熱門的語言學習項目。越南語教學在台灣才剛起步，市面上的越南語教科書在教學方面，仍停留在原則、方法、理論、經驗分享的步驟。語言環境的部分，在越南除了於教室學習越南語之外，生活環境亦全是生活化的越南語；而台灣雖然也有很多越南籍的新移民，可是能跟他們用越南語溝通的仍少見，其練習的機會僅只有在班上進行訓練活動。因此需要繽紛多彩的活動使教學過程避免單調枯燥，而其活動除了必須能讓初學者開口說話，並有效地克服發音難點，還要使學生感到輕鬆愉快。

在研究方面，目前有關華語母語者的越南語學習研究不多，僅有的文章亦只能反映學習越南語的現狀，以及提供面對解決越南語學習難點的方法與原則。可惜這些研究沒有具體且具有針對性的教學策略，因此未見成效，並且既有的方法原則不易作為實際教學的使用，因此需要具有針對性，並能夠具體解決教學過程

的問題的教學策略的建立，讓老師們從具體事例中學習使用，或以此為基礎進而發展創新、靈活運用。

在教學方面，本研究者從事研究台灣大學生學習越南語發音困難的課題，亦在越南教外籍生越南語一年，在台灣從事台灣大學生教學至今已經兩年。在教學當中發現學生尚未掌握學習越南語的方法，因此學習動機不強，且學習環境僅在教室之內，加上學生受到華語母語的干擾，也造成學習上的困擾，導致效果不佳。因此設計越南語發音教學活動有其必要性，可使學生具有口說的練習環境，也透過豐富多彩的各個活動，讓教學的學習生動多彩，也可從學習過程當中選擇適合自己的學習方法，以激發學生的學習動機。讓他們從熟悉字母到學會拼音，加上字彙記憶加強，句子對話的情境會話，使學生們願意說出越南語。

到第二階段，經過學習的時間，若仍未能突破的發音困難，將針對其問題幫學生們辨別、認識、練習並體會其音感，加上有意義的發音練習、突破偏誤困難之活動。讓學生們不會因為學習開始的發音困難而失去學習樂趣與學習動機。期待這些活動可以加強台灣越南語教學理論與實務，而老師們也能以此做為教學參考，學生們也可以透過參與活動有機會練習口說、用越南語表達，能在自然有趣的氛圍中習得越南語。以解決台灣社會學生學習越南語所存在的問題，讓他們更快速學會越南語，更有能力進入世界的舞台。

1.3. 研究動機

從上述的研究背景與研究問題本研究者的研究動機如下：

(1) 台灣因實行新南向政策而盛行越南語教學。

台灣目前實行新南向政策，非常注重越南語的教學，越南語成為各學習階段的語言選修課程，同時也開設語文教學培訓班培訓新移民成為語言教師。越南語的學習在台灣越見重視。

(2) 台灣學生於生活中缺乏使用越南語的機會。

台灣大學生學習越南語的環境主要在課堂上，缺乏越南語的實際語言環境，使用越南語的機會也不多，因此進步較慢、容易遺忘；且越南語為羅馬拼音文字，其字母的特徵與拼音方法對台灣學生而言非常陌生。但認字母與拼讀，是學習語言的基礎階段，唯有熟悉字母與拼讀後，才能真正實踐語言的溝通功能。

(3) 缺乏針對性專業性具體克服越南語發音難點的方法與實際操作。

台灣學生學習越南語時，因為母語的影響，出現較難學習的越南語發音，這些發音難點有其規律性。本研究將設計有效的越南語發音教學活動，並且透過這些教學活動，讓學生在課堂上多練習越南語。

(4)教學活動讓學生成為課堂教學的主體，提高越南語教學素質。

本研究第一部分為越南語發音教學活動的設計，以幫助台灣學生突破習得越南語的第一個挑戰，進而對越南語學習越來越感興趣。而設計發音活動可以讓學生參與練習，掌握自己的學習進展，並讓學生積極參與教學，而不是老師單向的講授。第二部分是台灣學生學習越南語的發音偏誤，設計專門的發音教學活動。期待透過本研究，能夠給予在台灣從事越南語教學的教師們值得參考的資料。

2. 研究方法

2.1. 活動教學法之起源及類別形態

活動教學法的起源於外語教學法，理論已經周全，然還不能解決外語教學實際所面臨之問題，而理論之間的相背也形成外語在實際教學與研究上值得深入的價值。

早年的教學法，包含文法翻譯法、直接教學法、聽說教學法、和認知教學法等，皆把重點放在教學方法和教學技巧的研究而在課程設計、教學單元上尚未做深入的探討。(台灣教育部，2001)

這些教學法的誕生是為了符合當時社會的需求，然而這些教學法本身具有缺點並絕對反駁了其他教學法。而活動教學法卻相反，活動教學法產生於80年代，活動教學法不僅包括許多教學理論和教學方法的優點，還能精心針對課程設計與教學單元進行教學策略，深入於每單元的教學目標，使課堂教學達到更高的效果。活動教學法登上外語教學歷史舞台已有三十多年的時間，其特色是：

作為一種全新、開放式的教學方法，適應這種客觀需要應運而生。它以全新的理念、豐富的內涵、活潑的形式、靈活的步驟、多樣的活動。(張宏麗、孫偉，2007，頁58)

活動教學法大幅提高了外語課堂教學的效果。

活動教學法誕生之後，其類別形態經過多次改變，按時間的次序為「平衡教學

法」、「活動定向教學法」、「綜合法」、「活動教學法」等。具體情況為：

活動教學法是20世紀80年代以後國外興起的一種教學法。1983年Harmer首先提出了「平衡活動法」即「PPP」模式；1988年澳大利亞大綱設計中心提出了「活動定向教學法」；1991年新加坡頒布了英語教學大綱，強調以活動為中心，命名為「綜合法」。此之可見，國外對活動教學法的研究體現了理論綜合走向，核心內容均為「活動」，通過事宜開展課堂活動，培養學生運用語言能力。因此，該教學法已成為外語教學中比較普遍採用的一種嶄新教學模式，適當外語教學理論綜合與創新的積極成果。（張宏麗、孫偉，2007，頁59）

從上述的起源與類型的發展，可見活動教學法還在發展當中，從誕生至目前為止已經過30多年了。亦從這個發展過程可見活動教學法皆從外語教學較發展的國家起源與興起。由此可見，未來發展的趨向將擴散到各個外語教學的實際交 學中，此教學法的實施非常適合解決外語教學在面臨世界舞台的辦法。

2.2. 活動教學法的概念內涵

2.2.1. 活動教學法的概念

活動教學法的基本目的就是以活動來培養學習者運用外語進行溝通的能力，為了達到這一目的就必須在整個學習過程中，堅持以學生為主體，發揮教師的指導作用，而這個觀念就體現在教材、教法、課堂教學和考試等。因此，活動教學法的概念界定為：

活動教學法是全面提高學生素質的一種教學形式，通過教師積極引導學生主動參與各種活動，充分發揮學生的主體性、創造性，以活動促使學生語言交際能力的和諧發展與綜合素質的全面提升。（張宏麗、孫偉，2007，頁61-62）

2.2.2. 活動教學法的內涵

活動教學法在觀念、方法、品質、形式、過程、理論層次上帶著豐富、獨特的內涵。因此，可從不同的方面來了解（張宏麗、孫偉，2007）：

（1）從觀念層面上，活動教學法以活動促使發展新型教學觀，是一種教育教學思想，要求老師必須轉變傳統的教學觀念，充分認識活動在教學過程中的作

用。

(2) 從方法層面上，活動教學法只是一種教學法的形式，在活動教學思想指導下的教學形式。因此，課堂教學時，可採用與其他教學方法結合使用。

(3) 從活動教學法的質的規定性上考察，活動不是爲了活動，並不是活動越多越好，也不是任何活動皆有效，活動設計應該要達到教學目的，符合活動教學法的品質的規定。

(4) 從活動的形式上考察，活動透過所外顯的操練性是爲了達到活動所內隱的觀念性，應注意避免單純追求那種外顯的操練性的活動。

(5) 從過程層面上，活動教學法的要求是在這個活動教學時，學習者不僅是學得知識，而還要透過學得的過程來學會這種活動方式。

(6) 從理論層面上，活動教學法包含學習與習得的綜合、聽說讀寫綜合、語言活動與溝通際活動的綜合等理論，其綜合各派的優點，以多元理論爲主旨。

2.3. 活動教學法的主要內容

活動教學法的主要內容包含理論綜合、以活動爲中心、活動平衡等。

2.3.1. 多元理論綜合

活動教學法主要的特徵就是多元理論綜合，選用各派理論的優勢，因此，不僅有傾向性還具備針對性的優勢。活動教學法所表示的傾向性在於語言學習過程包含學習者自覺學習的過程與在語言學習環境習得的过程；而針對性在於活動教學法就是溝通活動，活動進行將包含培養綜合能力，爲了培養生產力即是說、寫能力要透過進行聽、讀接受性的活動，爲了培養接受性即是聽、讀能力也要同步進行說、寫產生性的活動。可見，外語課堂教學十分明顯非常注重溝通的運用，因此語言訓練不僅停留在語言形式的訓練。

2.3.2. 以活動爲中心

活動教學法的核心內容就是以活動爲中心，也透過互動教學法從各派理論中歸納出的認識，指出：第一，語言就是活動。因爲語言就是人類的工具，人類使用語言時就是語言操練的活動，語言是受規定制約的有目的的活動；第二，溝通就是活動，因爲人們習得的語言也是透過活動而學會溝通的；第三，教學就是活動。老師的作用就是活躍學生，而學生要善於激活所學的知識，爲了求得接受新知識與激

發自己進入溝通的角色。活動教學法在微觀層面就是指課堂教學活動。從上述可見教學實質就是溝通，是師生之間的思想、感情和信息的溝通，而課堂教學時，師生之間能發揮主體的作用要透過活動來展現，二主體之間的關係是平等、合作、協商等關係。

2.3.3. 活動平衡

所謂語言活動平衡的目的在於語言輸入與語言輸出的平衡，具體為語言教學中須注意按學習者的程度而調整語言形式操練活動、準溝通活動與溝通活動等活動。這三種活動皆應該使用，其比例須適當地調整，避免僅強調語言形式操練的活動，忽視語言溝通的操練。反而，也避免忽視語言能力的培養，而主張不需要教材與講解語法，僅強調在自然的環境中學習。

3. 結果與討論

越南語語音教學不僅要注意提供給學習者最基礎的語音系統，還需要明確語音教學的目的因此，越南語語音教學活動設計時也要清楚了解及把握越南語教材的語音目的。由於越南語語音系統與華語的有不少類似的特徵，但是也包含著很多不同的特點與規則。在研究進行中，筆者從自己多年教學和研究的經驗，與參考語音教學的材料上，對於越南語語音教學提出多樣的主張，這些主張以及針對相應主張所提供應用的活動，如下：

3.1. 語音對比教學與應用的活動

3.1.1. 越、華語音偏誤分析

越、華語語音系統中具有相似的結構，根據認知結構遷移的理論：學習者以已有的認知結構，來作為新的認知結構的基礎。因此，語音教學中提供新舊結構中清晰的辨別方法，在指導下越南語與華語相似成分可成為有效的教學資源，在學生有意識地明確區分下形成有效的母語正遷移，而避免無意識地混淆兩種語音，形成母語負遷移。目前有關針對越南語教學的越、華語音對比教學的研究材料稀少。筆者在此簡單介紹越南語語音系統與越、華語語音對比上，有關越、華語語音對比，將利用筆者於碩士學位論文《台灣大學生學習越南語語音偏誤分析》中有關語音對比及發音偏誤的結果（阮氏玲，2015），如下：

a. 聲母對比

根據Đoàn Thiện Thuật, 1977, 越語始音節聲母共有22個, 包括: [b]、[m]、[f]、[v]、[tʰ]、[t]、[d]、[n]、[s]、[z]、[l]、[t̚]、[ʃ]、[ʒ]、[c]、[ɲ]、[k]、[ŋ]、[χ]、[ʏ]、[h]、[ʔ]。[χ]音在《越南語語音》一書中列為舌根音, 但國際音標表中皆列為小舌音, 實際發音與舌根擦音[x]亦不相同。

越語與華語共有的聲母有[m]、[f]、[t]、[tʰ]、[n]、[l]、[k]、[ʃ]、[s]、[z], 共10個。越語有而華語沒有的聲母有[t̚]、[c]、[b]、[d]、[χ]、[h]、[v]、[ʒ]、[ʏ]、[ɲ]、[ŋ]、[ʔ], 共12個聲母。從發音部位的條件而言, 越、華語共同的發音部位有七個, 包括: 雙脣音、脣齒音、舌尖音、舌尖前音、舌尖後音、舌面前音、舌面後音。越語有而華語沒有的為舌面中音、小舌音、喉音。從發音方法的條件而言, 越、華語共同的發音方法有四個, 包括: 塞音、擦音、鼻音、邊音。華語比越語多了塞擦音。以清濁的條件而言, 越南濁音聲母較華語為多, 越語有而華語沒有的聲母有:[b]、[d]、[v]、[z]、[ʏ]、[ɲ]、[ŋ], 共7個, 華語濁音性聲母特徵較弱, 僅有四個, 越、華語兩者共同的濁音聲母有4個:[m]、[n]、[l]、[ʒ]。越、華語兩者共同的清音聲母為: 清不送氣塞音, 清送氣塞音, 清擦音, 包括[t]、[k]、[tʰ]、[f]、[s]、[ʃ]。此外, 越語送氣聲母特徵較弱, 僅有[tʰ]一個, 且送氣的氣流較華語送氣聲母為弱。整體而言, 在發音部位上, 越語較華語多了三個部位; 在清濁上, 越語濁音聲母較華語多了7個, 但在氣流強弱的條件上, 華語的氣流強弱則是明顯的辨義特徵。而這幾個差異處, 在上述的分析中, 確實也都為容易產生發音偏誤的語音。

具體預測發音可能出現偏誤之聲母為:

(1) 發音部位的問題: 以相近部位取代, 如越語的舌面中音[c]以華語聲母[tʃ]取代, 小舌音擦音[χ], 以舌面後擦音[x]取代。

(2) 發音方法的問題: 越語舌尖後塞音[t̚]是有標音, 華語雖有舌尖後及塞音, 在重新組合之後會產生發音困難, 而以相近的塞擦音[tʃ]取代。因此, 在兩者共有的條件之外, 仍將視組合條件而重新考量發音是否會產生困難。

(3) 清化的問題: 把越語濁音聲母以清音聲母取代。如以[p]、[t] 取代[b]、[d]; 以[x]取代[ʏ]。

(4) 氣流強弱的問題: 把越語送氣聲母的送氣特徵發得太強烈。

本文對比與分析越、華語聲母的異同, 預測以華語為母語者學習越語將出現

b. 越南語的韻母對比

(1) 舌面單元音：

(2) 二合元音: ɰi、ɰə、ǎi、ai、ǎi、ui、uo、oi、ɔi、iu、ie、eu、ɛu、

(3) 三合元音: ɰəi、uoi、ieu、ɰəu、uǎi、uai、uǎi、uiu、ueu、ueu、
ɰie

(4) 鼻音韻尾: uin、uɛn、uən、uan、uǎn、uien、in、en、ɛn、ən、ǎn、an、ǎn、un、on、ɔn、ien、ɰən、uon；uɛm、uam、uǎm、im、em、ɛm、əm、ǎm、am、ǎm、um、om、ɔm、iem、ɰəm、uom；uǎŋ、uaŋ、uǎŋ、ɛŋ、ɰŋ、əŋ、aŋ、ǎŋ、uŋ、oŋ、ɔŋ、ǎŋ、ieŋ、ɰəŋ、uoŋ；uiŋ、ueŋ、uɛŋ、iŋ、eŋ、ɛŋ

(5) 塞音韻尾: uip、uap、ip、ep、εp、əp、ǎp、ap、ǎp、up、op、ɔp、iep、wəp; uit、uet、uǎt、uat、uǎt、uiet、it、et、εt、ut、ət、ǎt、at、ǎt、ut、ot、ɔt、iet、uət、uot; uik、uek、uǎk、uak、uǎk、ik、ek、εk、ǎk、uk、ǎk、ok、uk、ok、ɔk、ǎk、iek、wək、uok

華語具有39個韻母，越語韻母有154個韻母。從韻母組合的類型區分，華語韻母具有4種類型，分別為：單韻母、複合韻母、聲隨韻母、捲舌韻母。越語韻母在類型區分上僅有三種分別為：單韻母、複合韻母、聲隨韻母。比華語韻母類型還少一種。但是越語單韻母及聲隨韻母的種類卻較華語豐富。尤其越語還具備三個單元

音性雙元音(阮氏玲, 2015, 頁 191), 以及越語還具備華語所無的後、高、展非正規元音(國立台灣師範大學國音教材編輯委員會編纂, 2007, 頁 155)。

在越語鼻音韻母包括[m]、[n]、[ŋ]三種韻尾, 而華語鼻音韻母僅有[n]、[ŋ]兩種; 在越語存在塞音韻母, 包括:[p]、[t]、[k]三種韻尾, 而華語因為中古入聲消失, 因此缺少塞音韻母。

述之對比、分析與描寫, 可見越語韻母非常豐富, 為華語韻母4倍。從韻母成分詳細比較。越語元音因為數量較多, 因此舌位之間高低差距較華語小, 越語比華語多了[ɔ]、[ɛ]元音, 學習者無法將越語的[o]與[ɔ], 以及[ɛ]與[e]之舌位分別清楚。此外, 還具備華語所無的後高展唇之非正規元音, 以及短元音。這些語音差異, 預測皆為學習者學習越語發音困難之處, 將會造成發音混淆, 或以華語接近音替代, 造成發音不到位之現象。

至於二合元音韻母, 越語單元音性的雙元音為越語元音的特徵, 其二合元音其中成若為華語不具備, 皆為成為學習者發音的難點, 預測將會出現替代、混淆的現象。至於三合元音因結合成分較複雜, 因此除了出現替代、混淆的現象之外, 還出現丟失其中的語音成分。

至於越語的韻尾, 除了[ŋ]發成[n]韻尾的韻母, 預測將產生偏誤之外, 其餘的偏誤應該都出現在與韻尾結合的單元音、雙元音、三元音的部分。

c. 聲調對比

聲調是語音高低升降的表現, 也跟聲音的久暫有關。越語與華語皆是有聲調的語言, 且皆為孤立語, 其聲調也是字調。聲調在越、華語中皆占有重要的地位, 跟聲母、韻母一樣, 都有辨別意義的作用。目前國際語言學界皆使用趙元任先生的五度制調值標記法記錄音高與音長的變化情形。因此, 探究聲調調類的區別, 也是談到調值, 因為調值是聲調在實際語音上的高低、升降、曲折、長短的形式。此外聲調會產生語流音變, 或連續變調, 因此本文所討論的音高與音長, 皆為相對的音高與音長。為了易辨別越、華聲調, 將先比較兩者的聲調數量, 再進行調形與音高之對比, 音長之對比, 最終比較聲調之發音。

上文列出各個相關越語聲調調值之研究, 本文綜合實驗測量出的越語調值, 並比較Đoàn Thiện Thuật提出越語語音傳統描寫法之後, 採用阮文利教授與 Jerold A. Edmondson (Nguyễn Văn Lợi & Edmondson, 1998) 之調形, 確定越語之實際調值為橫聲: 44、玄聲: 32、跌聲: 435、問聲: 313、銳聲: 35、重聲: 31, 做為與華語

調值比較以及下章偏誤分析的依據。

(1) 從平調調形可見華語的平調類較越語平調略高，預測華語為母語者學習越語時將把橫聲發成華語陰平調，因為高度的差距難以辨認。

(2) 越、華語升調類的銳聲及陽平調調值相同，預測將產生正面的遷移，即以華語母語者學習越語的銳聲，容易掌握調值的高低。

(3) 從音高的角度，可見越語與華語該類型聲調之調形皆為先降後升的調形，但越語的問聲與跌聲之起點都比華語高。其中問聲與華語上聲相似，預測華語母語者發問聲時，將會產生母語負遷移，以上聲代替；又跌聲雖也是降升調，但聲調的起點比華語上聲起點高出許多，有明顯的差距，且跌聲調值雖是435，但發音並不連續，中間會出現明顯的間斷，學習者不容易掌握，預測將會發為連續調值，或間斷過長，形成兩種不同的調值。

(4) 從降調類的角度，越語為中降調華語為高降調，越語降調的降幅較小。此外，玄聲發音的速度較緩慢，重聲則較為短促，因此預測華語母語者學習時，對於玄聲較低的起點，以及重聲短促的速度，皆難以掌握，可能以華語的前半上聲代替或以華語去聲代替。

(5) 華語的聲調音長普遍而較越語長，其中華語的上聲與越語的問聲、跌聲同為曲折調，但華語上聲在讀全上時，長度顯然長出許多，此外，越語的重聲音長非常短促。但人類說話的音長不是絕對的音長，因此以儀器分析的音長，除了較為精確之外，也提供學習比較時有較為具體的依據。越語音長較為特殊的聲調為重聲，其長度特別短促，與華語降調類的去聲不同，去調調形從最高度降至最低度，由5至1，其音長相對較長，預測學習者將難掌握越語的重聲。

(6) 論聲調之發音方法，越語的六個聲調中有銳聲、跌聲、重聲三個聲調具有喉音閉塞的發音。銳聲的喉音閉塞出現於聲調結束的階段；跌聲的喉音閉塞，出現在聲調的中間過程，使聲調瞬時間斷，然後升至最高；重聲的喉音閉塞出現在聲調結束的階段。華語聲調並無發音的問題，或歸因於韻尾，因此從發音方法的角度討論，越語聲調的喉塞音，為華語母語者的學習難點，預測學習者難於掌握此特徵，發越語的銳聲、重聲、跌聲等發不出喉音閉塞的方法。

3.2. 語音對比應用活動

3.2.1. 應用活動：拆開看看

基礎越南語（一）的語音課程部分一般需使用十二個小時讓學生認識全部的越南語語音的系統與拼音法。當教到越南語的核心元音：a、ă、ơ、â、ư、u等元音時，研究者就利用其元音跟華語所共同的元音的字來教。老師先示範把越南語的元音唸讀出來，例如：a，請全班回答這個元音是否熟悉，若熟悉的話請把具備其元音的字念出。請全班的學生大聲念出來其字音，然後老師提出答案，例如：爸爸的a。然後，請學生跟著念三次a。其他相同的元音，例如：ơ（的）、u（孤獨）、i（弟弟）音也是按照這樣的方法來講解。對於越南語短元音ă、â與非正規元音ư這些越南語所有而華語沒有的特徵，須先對學習者講清楚短元音的發音方法與非正規元音的發音方法，並讓學生反覆練習元音。之後，爲了鞏固學習者對越南語核心元音的掌握與辨別，筆者選用「拆開看看」的活動來使學生練習：老師先在將越南語的核心元音寫好後，並示範在a旁邊寫出媽媽，然後請全班的學生完成任務，一一上台寫出一個在華語中也包含其元音的字。任務結束後，老師逐一的跟全班一起來分辨對錯，並進行訂正以及說明。

「拆開看看」的活動可變化並運用於其他越南語元音或聲母。上述活動是老師引導學習者利用已有的認知結構——華語中所有的與越南語相似的語音成分，來認識新的知識結構的基礎（a、ơ、u、i）。對於越南語所有而華語沒有的元音ă、â、ư三者，則提供解釋與使學生體驗，給學習者新舊結構中清晰辨識方法。由此，越、華語相似成分可成爲有效的學習資源，減少學生認識新的知識的壓力。而在有意識地明確區分下調動學生學習的主動性與創造性，培養學生語音辨識的思維能力，避免無意識地混淆兩種語音。

活動結果分析：從教學的成果呈現得出，學生學會利用自己母語的語音背景來認識越南語元音，僅有四位學生，10%的學生還是會認錯元音，其可能原因爲學生須更多的時間來培養越、華語言間的對比區分法，在老師一次次與學生檢討活動的結果時，學生經過多次澄清，使能更深刻記住這些元音。尤其活動方式讓所有的學生都能輕鬆地參與，減少學習的壓力，增加學習的樂趣。

3.2.2. 應用活動：我不是雙胞胎（字卡）

因爲越南語文字符號具備獨特的特徵，如核心元音有帶帽子或耳朵，其次序爲：ô、ă、â或ơ、ư；而聲母符號結合的規則豐富讓學習者容易混淆，例如：n、nh、ng、ngh。因此在觀察台灣學習者習得越南語語音時，經常因字形某一成分

相似造成學習者的混淆，而其他易混淆之音也應加以區分。老師完成語音系統的教學後，將學生容易發生混淆的問題寫成字卡，例如：a、ă、â或ơ、ư 或n、nh、ng、ngh等字卡，發給每位學習者，請學生順序，上台寫出字卡的語音成分，接著請讀出其音，再帶著全班一起念三次。過程中老師要協助指導學生將易混淆的音作辨別，將發音中的差別再次強調說明。

當把學習者常混淆的語音成分放在一起時，學習者就能有辦法透過已經學會的越南語語音念出某個語音成分，其餘的語音成分其讀音與已認識的語音成分不一樣，再經由老師協助引導學生念出其餘部分。藉此活動老師將已學過與易混淆的語音成分加以指導學習者明確的區分，使學生牢固的記住，並有意識的去辨別易混淆的語音成分。

活動結果分析：語音為學習者習得語言的第一個步驟，若沒有將基礎打好則無學習成效，並易使學生失去學習興趣。因此，語音教學時，能主動發現學習者的語音困擾，並加以幫助學習者突破這些語音混淆的困擾，則能解決學生的學習困境。幫助學生克服語音困難將增加學生學習越南語的興趣，培養老師與學生之間的關係。語言教學就是溝通，每位學習者都有機會參與發音，培養語言能力，讓學生在學習過程中習得語音。而學習者於活動心得中亦表示此方法適用並具有良好的成效。

3.3. 發音與聽辨訓練與應用活動

3.3.1. 聽辨教學

在語音課堂教學中，老師須重視發音練習，其教課順序是由老師先講解語音要領，並輔以手勢或圖案，使學生了解發音方法與發音部位，來指導學生反復模仿練習語音。而對於音感的培養則聽辨為發音的基礎，主張可藉由辨音練習，提高學生知覺的精細程度，進而使學生能正確模仿、使發音流暢。當設計聽辨訓練活動教學時應該注意，由不同發音人唸讀，製成高音異語音訓練材料（陳氏蘭，2010，頁43-55），（黃雅箏、羅喻方、吳培筠、奧雅絢加，2015，頁53-106）。這一種知覺訓練不但可以促進感知，也可以改善發音，而且訓練效果可長期保持。

3.3.2. 發音教學和聽辨訓練與應用活動

a. 應用活動：你發我寫（字母卡）

在完成一個階段的語音教學後，例如：元音或聲母。爲了讓學習者鞏固語音知識，提高學生知覺的精細程度，並溫習語音知識。筆者使用「你發我寫」的活動。「你發我寫」讓學習者有機會操練剛剛所學的語音知識，由學習者發出所拿到的字卡的聲音，而其他學習者的任務則是將同學所發的聲母或元音寫下。老師則在發音者旁邊協助學生發出正確的聲音以及引導其他學生聯想記憶聲音的性質及音標特徵的結合。

活動結果分析：語言習得培養於學習中，因此多提供機會讓學生磨練語音是非常重要的教學任務，只有透過學生多次去磨練才能促進學生的感知，改善自己的發音也提高知覺的精細程度。透過活動使學者能溫習語音知識，更牢記課堂語音的知識。

b. 應用活動：圈一圈

當完成核心元音與尾音結合韻母的拼音法、以及聲母與核心元音或聲母與核心元音與尾音的結合拼音法的教學之後，爲了使學生有效練習發音並依照拼音法念出正確的字音。可以利用教過的所有使用拼音法的字來進行「圈一圈」的活動。學生按老師已經分組的順序輪流上台，圈出所指定的、由組員發出的字音。老師也須要觀察學習者的學習情況並隨時幫助解決問題。「圈一圈」的活動可以變化爲由老師來發音，並同時請兩位同學上台進行競賽，比較反應速度以及正確度，使其更有競爭力。「圈一圈」的活動便是透過學生的發音與聽辨能力來完成學習的任務。

活動結果分析：在剛教完的發音後，就能記得其發音與其拼音法，讓學生很有成就感。因此，這個遊戲的成效非常佳，因爲學生的積極合作，讓班裡氣氛更加愉快、輕鬆有趣。而透過活動學習者又能促進感知與改善發音的能力。

c. 應用活動：聽聽看

由不同發音人唸讀，製成高音異語音訓練材料。當完成某一主題的教學之後，播放其相關影片，讓學生仔細聆聽，並試著找出熟悉的字音，以練習所學過之字詞發音。剛開始認識越南語的語音與文字通常不需要跟詞彙搭配，以避免過多新知分散注意力。若學生已經熟悉整個語音系統之後，則可利用實境來練習語音，並且是使用有意義的字詞的語音。在具體情況中演示，將避免枯燥、單調的問題，讓語音學習更有趣、更實用。透過「聽聽看」的影片活動，讓學生在幽默搞笑的情況下，多認識實用的語音，並自然辨別出熟悉的字詞。

活動結果分析：使用影片來讓學生聽辨語音是一個充滿趣味性的教學方式。學生可以輕鬆學習，使課堂教學豐富有趣而實際，也透過影片拉近與越南生活語音環境的距離。因此，針對主題，筆者蒐集適當的影片讓學生在課堂上體會具體環境背景之下的語音，接觸到語料豐富且實際，避免單向僅聽得懂老師的語音。筆者於教學中搭配使用多次「聽聽看」的活動，如：「跟我學數字吧」的活動，使學生透過聽辨來抓住已學過的數字的聲音並跟著模仿。「家庭的主題」、「數字的主題」等等亦都以此方式配合進行。筆者認為利用影片可以生動化課堂教學，而學生也能輕鬆地複習所學的語音，並能藉由不同的語音來源來練習實際情況中的聽辨。

3.4. 字母與拼讀教學與應用活動

3.4.1. 字母與拼讀教學

a. 字母教學的主要重點在字母的認讀與書寫

本文字母教學按越南語的字母的特徵、字母教學方法與技巧、以及活動教學法的理論來設計字母教學活動。由於台灣學生對越南語羅馬文字相當陌生，而越南語文字的特徵以及規律需要足夠的時間來習得與習慣，因此字母教學時須使用多樣教學活動，讓學生多接觸並參與操練，使學習者在字母活動中習得越南語的字母。字母教學可以使用對比分析的應用活動、聽辨應用活動與字母拼音教學應用活動等，使學生透過各種方式認識越南語的字母。

b. 字母拼讀教學

在生活交際時，我們發出的有意義的聲音的最小單位是字詞，而拼音文字中的字母只是用來認讀與書寫，因此越南語拼讀教學應安排在完成字母的語音教學後。字母的拼音法，即是拼讀與發音關係，因為字母拼讀能準確將字詞的讀音表現。學習者可利用字母拼讀法讀出已學過的字詞，對未學過的單字，亦可作為推測其讀音的方法。在越南，字母拼讀法一向在國小閱讀教學中被一律使用，學習者可藉字母與發音的關係讀出所學的單字，對學習認字有極大的幫助。因此，語音教學時不可忽略字母與發音之間的對應關係。以羅馬字為形式的越南文字與越南語是越南的官方語言與文字。越南文字是標音的文字，而華語的方塊文字為表形、表意與表音的文字，但是二者在音節方面同樣屬於單音節結構，即是一個音節就是一個字，而一個詞語是由一個或兩個音節以上構成。

字母與拼音法教學是以越南語的音節結構的規則為基礎，而越南語的音節結

構與華語一樣，通常有五個部分，包括：聲調、聲母、介音、核心元音、韻尾等，其中介音、核心元音、韻尾的部分可組成韻。越南語音節的重要部分為核心元音與聲調所包含的完整的一個音節，其不可或缺，而其他成分則可以缺少。越南語音節的構成結構如表下：

圖表1：越南語音節結構

聲調 (tone)		
	聲母 (onset)	韻
介音 (glide)	核心元音 (nucleus)	韻尾 (coda)

越南語的音節結構類型總共八種，其代表相應有八種拼音法，透過這八種模式將產生各式各樣豐富的詞彙。最小的音節為核心元音與聲調二者組合的結構，而最大的音節結構則包含5個語音成分。以下為各種拼音法，因聲調為音節必要成分，因此下列拼音法僅列音段的組合，省略聲調：

第一種拼音法：核心元音，如：ạ, ừ

第二種拼音法：核心元音、韻尾，如：ăn, oi, em

第三種拼音法：聲母、核心元音，如：dạ, mẹ, bố, chú

第四種拼音法：聲母、核心元音、韻尾，如：cơm, làm, năm, chín

第五種拼音法：介音、核心元音，如：uà

第六種拼音法：介音、核心元音、尾音，如：uống, yêu

第七種拼音法：聲母、介音、核心元音，如：hoa, quả

第八種拼音法：聲母、介音、核心元音、韻尾，如：khuyên, muốn

上述為越南語的拼音法，亦即越南語的音節結構，在越南語語音教學中，華語母語者在初學越南語的羅馬文字的拼音時，是感到陌生的，因此需設計適當的活動，使學習者盡快掌握越南語的文字。此外，儘管華語與越南語的音節結構相同，但逐一具體分析，也有相異之處。尤其熟悉方塊文字的台灣學習者，對於音節成分組成的概念就較為缺乏，即使台灣學生都學過用來拼音的注音符號，然注音符號本身的一些元音亦是由多個音節結構組成。因此，在台灣越南語的教學者也應該注意不可忽略越南語音節結構的拼音法，教學時應適當的設計拼音法的活

動，使學生盡快掌握及熟悉其拼音法，並可運用拼音法自己拼出其他的字彙。課堂教學時老師應該針對所教的語音項目明示其教學目標，並預測學生學習的難度，以此開展針對性的訓練活動。

3.4.2. 拼讀教學與應用活動

字母拼讀的教學重點在介紹字母與其發音之間的對應關係。字母拼讀也屬於字母教學的方法，也是語音發音教學的重要步驟。關於如何指導字母拼讀，已具備許多方法，最爲主要的是分析法、合成法、類比法三者。由於教學對象程度爲台灣越南語初級，因此文中字母與拼音法所採用的方法爲合成法與類比法兩種。

3.4.2.1. 合成法 (synthetic)

合成法或明確法 (explicit method)，其教學特點是將字母所對應的音直接且明確的介紹給學生，因此學習的過程中牽涉到個別單音的發音。由此可見，這種教學法除了把字母的音讀清楚的教給學生之外，還將拼讀法的音節拼法教授給學生，讓學生學會自己拼讀。筆者認爲因爲越南語是標音的語言系統，對於初學者要學會越南語，須先從字母所對應的發音的掌握，再了解整個字中的每一個成分的讀音，最後透過拼音法將其結合。這是越南語拼讀學習非常重要的步驟，學習者須要建構好字母與其讀音的基礎，才能快速、有效、並提高學習的效果。

a. 應用活動：誰是火車頭

越南語拼讀教學時，須要針對字母及其拼音法多次練習，使學生透過有意義的字詞來記得字母與其拼音規律。因此在指導生詞時，可以設計活動以生詞來練習聲母。雖然學生已經認識字母與其對應的拼音法，但要能夠掌握以及使用仍需要學生具體的經驗，僅此學生才能學會運用。因此，「誰是火車頭」的活動使學生習得聲母與其對應的拼音法，透過這樣的任務，學生可以做爲對於拼音法的複習，在學習生詞時亦可以此活動爲開頭，讓學生挑戰自己對於聲母及其相應的拼音法的熟悉度，增添學習生詞的樂趣，並能有效複習聲母。活動結果分析：筆者覺得「誰是火車頭」的語音複習法的效果較老師解釋或使用圖片更好。初學者在學習詞彙時，第一個難點就是發音，在此問題解決之後，才能進一步記得詞彙的意義。除了能夠有效複習聲母之外，亦能在面臨生詞時運用。

b. 應用活動：飲水思源

爲了複習核心元音與其對應的拼音法，研究者利用教生詞時，請學生上台寫出生字並標出核心元音，以及舉出所學過的相同核心元音的字彙。核心元音是字詞中最重要的部分，也是最清楚的音，若核心元音發不清楚，則無法達成溝通作用，因此應時常練習核心元音的讀音，當核心元音與其對應拼音關係嫻熟之後更能提高學習的效果。學生學習生詞時一併複習核心元音，並同時加深對於已學過的詞彙的記憶，在此形成一舉兩得的效果。活動結果分析：「飲水思源」的活動使學生可以參與教學，讓師生關係較平等，也能拉緊師生關係。此外越南語的表達訓練也培養學生語言溝通，而在舉出相同核心元音詞彙的部分則可以同時複習已經學過的詞彙，在學習新知時也不忘舊知識。

3.4.2.2. 類比法 (analogy)

類比法是透過熟悉的詞彙的發音，來推測生詞的發音。越南文字的音節結構拼法是有模式的，字母透過一個共同的模式規則產生各式各樣的字詞。因此透過熟悉的字詞所代表的模式規則，學習者就可以類推讀出具有相似結構的詞彙。這一種拼音教學法僅適用於學習者已經認識字母與越南語的拼音規則之後。

a. 應用活動：昨天與今天的廣播人員

若學生能先預習，上課時將會主動聽課並可以解決之前所遇到的發音困難。熟悉字母與其拼音規則後，學習者已經可以將所有的越南語詞彙唸讀出來。爲了啟發學生以熟悉的字的發音來推測新的生詞的讀音與完成會話，筆者設計了「昨天與今天的廣播人員」的活動，這是提供學習者一種自主推測讀音的方式，激發學生運用所學的字詞與拼音規則來體驗其他越南語生詞的發音。

活動結果分析：第一次嘗試自行將新的生詞與會話錄音令許多學生感到挫折，其原因可能爲對於自己不確定發音是否準確，但是第二次錄音就完全不一樣了，學生不會感到焦慮並能夠以熟悉、輕鬆、自信的態念出讀音。此外老師會藉由與學生分享小孩習得母語也是經由自己的摸索，不怕犯錯的態度，透過多次模仿的語音學習歷程後，學生也更能勇敢發出其他陌生的越南語詞彙。對於初學者而言，語音的錯誤是理所當然的事，但透過聆聽學生第一次的錄音，雖不完全正確，但偏誤的問題。因此在建立起學生對於發音的自信之後，在口語表達上往往就能有更好的表現。

引導學生各種學習語言的方式是必須的，學生在經驗過後的學習效果會很不

一樣，而且學生體會到預習的確會提高學習的效果後，也願意之先預習準備。此活動讓學生在錄音過程中有意識的注意自己越南語的發音，並能夠體驗播報員的工作，以希望自己的發音能夠達到播報員的標準。

b. 應用教學活動：我們一起當歌手

透過學習字詞的發音與拼音規則之後，就能念出其他越南語的字詞，若加上馬上學會唱越南語歌則會讓學生感到非常有成就感。因此筆者利用越南語流行歌的教唱讓學生練習學過的字母與拼音法。採用唱歌的活動，透過所學過的字詞推測歌詞的發音，使學生都能感到輕鬆、愉快。另外透過學生推測過程中所遇到的困難也能讓老師明白學生的學習狀況，並經由老師協助指導以避免學生在拼讀時的挫折感。

活動結果分析：學習者透過自己選的組別，按組別所分配的任務一起完成一越南語歌。在學習者為此緣影時，可以結合MV的設計形式使之更為專業，或有的學生展現自己才藝以吉他自彈自唱或現場表演的方式讓課程內容更為豐富多元。藉由歌曲的學習也是一種非常具有趣味性、並能使課程的進行方式更具變化的學習方式，避免單向的教學方式。

4. 結論與建議

對台灣學生而言，習得越南語發音是一件十分有趣的挑戰，因為越南語的發音與華語相比，儘管有些讀音與音節相似相同，但具體語音成分越南語更加豐富，並且越南語為羅馬拼音文字，不熟悉的拼音結構與規則導致學習越南語發音成為一種挑戰。在教學中先以熟悉的語音來一點一點學習新的語音，從對越南語完全陌生的發音到主動設想方法來突破語言的挑戰，實在是事半功倍。透過各式各樣發音的應用活動培養學生習得越南語發音的習慣，是越南語語音教學種須採用的教學方法。語言應用活動不但能使學生全面參與課堂、提升學生的語言綜合能力與溝通能力、培養師生以及同學間的關係；此外學習語言的目的就是為了能夠靈活的運用語言，因此活化語言、活化課堂可以體現於活動的設計與執行，以此達到良好的溝通效果。因此，本研究所設計的語音應用活動按照第二語言習得的理論即對比分析、語言功能的聽辨活動、越南語的語音特徵的字母拼音教學、與語言活動教學等理論來設計。這些語言活動應搭配每一單元的教學目的做適當的選用，亦透過這些語音應用活動能避免語音操練本身的枯燥，提供給教師們作為語

音教學實際運用的材料與方法的參考，克服語音教學的單向性，並激發學生語言學習的興趣，實現語言教學的目的，同時培養學生習得越南語語音的各種學習方式。總之，期待透過本研究所設計的語音應用活動能讓台灣學習者能輕鬆、快速習得越南語的語音，並使教師們可豐富自己課堂教學，讓語言學習更有效率以及樂趣。

回應

若有任何關於本篇論文的回應，請直接寄給作者阮氏玲
(jolielin16@gmail.com)

參考文獻

- Đoàn Thiện Thuật. 1977. *Ngữ âm tiếng Việt* [越南語語音學]. Hà Nội: NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp.
- Nguyễn Văn Lợi & Edmondson, J. A. 1998. Tones and voice quality in modern northern Vietnamese: instrumental case studies. *Khmer Studies* 28 (35): 1-18.
- 台灣教育部 2001《國民中小學英語教學活動設計及評量指引》台北：教育部。
- 阮氏玲 2015《台灣大學生學習越南語語音偏誤分析》碩士論文：國立東華大學。
- 國立台灣師範大學國音教材編輯委員會編纂 2007《國音學》新北市：正中書局出版社。
- 張宏麗、孫偉 2007《俄語活動教學法研究》黑龍江：黑龍江人民出版社。
- 陳氏明芳 1993《試用核心一幅度學說探究越語音位》博士論文：河內師範大學語文學系。
- 陳氏蘭 2010《越南與台灣常用越南語教材的現況調查》碩士論文：成功大學。
- 黃雅箏、羅喻方、吳培筠、奧雅絢加 2015〈華語發音教學策略與教材設計：以日籍學習者為教學對象〉《臺大華語文教學研究》，第三卷，第三期，頁53-106。

A Study of the Vietnamization and Deification of Minh Huong People Tran Thuong Xuyen

CHIUNG Wi-vun

Center for Vietnamese Studies,
National Cheng Kung University, Taiwan

Abstract

Tran Thuong Xuyen and Duong Ngan Dich, who were Koxinga's former subordinates, led three thousand soldiers to seek refuge with the Nguyen regime of Vietnam in 1679. The Nguyen Lords granted them official positions and were responsible for the development of the south, including Gia Dinh, Dinh Tuong, and Bien Hoa in present-day southern Vietnam. Tran Thuong Xuyen brought his troops to "Ban Lan" and built a city in Cu lao Pho, located on the banks of the Dong Nai River. After more than ten years of construction, Cu lao Pho gradually became one of the important ports for trade between merchant ships of various countries at that time, and thus became an emerging city in southern Vietnam at that time. Because Tran Thuong Xuyen assisted the Nguyen Lords in expanding the southern border, he was highly recognized and appointed "Superior God" by the Nguyen Dynasty emperors such as Minh Mang, Thieu Tri, and Tu Duc. Currently, the "Tan Lan Temple" and the "That Phu Ancient Temple" in Bien Hoa City both worship Tran Thuong Xuyen. In addition, the Minh Huong Gia Thanh Assembly Hall in Ho Chi Minh City also commemorates Tran Thuong Xuyen. Tan Lan Temple holds a grand prayer ceremony from October 22 to 24 of the lunar calendar every year, which includes various worship ceremonies and Tran Thuong Xuyen's parade. When the statue of Tran Thuong Xuyen is paraded, believers along the roads prepare sacrificial offerings for worship, and the occasion is just like the Macho parade in Taiwan. It can be seen that Tran Thuong Xuyen still has potential influence in the eyes of local people in contemporary Bien Hoa City and Ho Chi Minh City. This paper investigates how Tran Thuong Xuyen transformed from a remnant general of the Chinese Ming Empire into a figure acceptable to the Vietnamese and was recognized by the Vietnamese into a superior god.

Keywords: Tran Thuong Xuyen, Minh Huong people, Vietnamization, deification, Tan Lan Temple

明鄉人陳上川的越南化與神格化信仰研究

蔣為文

國立成功大學越南研究中心 & 台灣文學系

摘要

大約在鄭氏王朝降清滅亡之際，鄭成功的舊屬，高雷廉總兵「陳上川」與龍門總兵「楊彥迪」等人約於1679年率兵三千餘人投靠當時越南的阮氏政權。阮主授予他們官職並負責開墾南方，包含現今越南南部的「嘉定」、「定祥」、「邊和」等地。陳上川帶領部隊進駐「盤轄」，在位於同奈河邊的大鋪洲闢地建市。歷經十餘年建設，大鋪逐漸成為當時各國商船往來貿易的重要港口之一，也因而成為當時越南南部的新興城市。由於陳上川協助阮主從柬埔寨手中搶得土地以拓展南邊疆域，故深受後來的阮朝皇帝明命、紹治、嗣德等肯定而受封為「上等神」（Thượng đẳng thần）。目前邊和市的「新鄰亭」及陳上川建立的七府古廟（關公廟）均祭拜陳上川。此外，胡志明市的「明鄉嘉盛堂」也祭拜陳上川。新鄰亭於每年農曆10月22至24日辦理盛大的祈安典禮活動，內容包含各式祭拜儀式及陳上川出巡遊行。陳上川神像出巡時沿途周遭信徒準備牲禮祭拜，其盛況猶如台灣的媽祖出巡活動。可見，陳上川在當代邊和市及胡志明市當地民眾眼中仍具有一定的份量及潛在影響力。本論文擬探討陳上川如何從大明遺將蛻變成越南人可以接受的人物並被越南人神格化成上等神。

關鍵詞：陳上川、明鄉人、越南化、神格化、新鄰亭

1. 前言

公元17世紀明末清初之際，由於戰亂關係，大批大明國遺臣及難民從廣東、福建等各地遷徙到台灣、越南及東南亞各地避難（藤原利一郎 1951；華僑志編纂委員會 1978；陳荊和 1960，1965，1968；陳烈甫 1983；吳鳳斌 1994；李恩涵 2003）。公元1661年，鄭成功率二萬五千士兵攻打佔領台灣的荷蘭人（史明 1980：102；王育德 1993：56；湯錦台 2001：137；陳錦昌 2004：102）。公元1662年荷蘭人投降，台灣自此開始由鄭成功家族統治直至1683年「施琅」率領清軍攻佔台灣為止。大約在鄭氏王朝降清滅亡之際，鄭成功的舊屬，高雷廉總兵「陳上川」（有些文獻也寫做「陳尚川」或「陳勝才」）與龍門總兵「楊彥迪」等人約於1679年率兵三千餘人投靠當時越南的阮氏政權。¹

自16世紀中葉到18世紀末，當時越南正屬南北分裂，鄭、阮紛爭時期，雙方以「靈江」²為界各自統領南、北方（Trần 1921:312；藤原利一郎 1949；郭振鐸、張笑梅 2001:459）。北方的鄭氏政權（或謂「鄭主」Chúa Trịnh）以「舖憲」（Phó Hiến）一地為貿易港，南方的阮氏政權（或謂「阮主」Chúa Nguyễn；外國人則常以廣南國稱呼之）則以「會安」（Hội An）從事國際貿易（黃蘭翔 2004；許文堂 2012；鄭永常 2013；蔣為文 2016）。位處廣南地區的阮主為了拓展勢力以對抗北邊的鄭主，因而收留陳上川等三千餘士兵。阮主授予陳上川官職並要他負責往當時仍屬柬埔寨勢力範圍的南方開拓。那些新開拓疆域包含現今越南南部的「嘉定」、「定祥」、「邊和」等地。在阮主授意下，陳上川帶領部隊進駐「盤麟」，在位於同奈河邊的大舖洲（Cù Lao Phố）闢地建市。歷經十餘年建設，大舖逐漸成為當時各國商船往來貿易的重要港口之一，也因而成為越南南部的新興城市（陳荊和 1968:423）。由於陳上川協助阮主從柬埔寨手中搶得土地以拓展南邊疆域，故深受後來的阮朝皇帝明命、紹治、嗣德等肯定而受封為「上等神」（Thượng đẳng thần）（Lâm 2010）。目前邊和市的「新鄰亭」及陳上川建立的七府古廟（關公廟）均祭拜陳上川。此外，胡志明市的「明鄉嘉盛堂」也祭拜陳上川。可見，陳上川在邊和市及胡志明市當地民衆眼中，特別是明鄉人中，仍具有一定的份量及潛在影響力（蔣為文 2018）。

¹ 依據《嘉定城通志》及《大南寔錄》（也有不同用字，寫成《大南實錄》），陳上川等人入越時間為1679年。鄭瑞明（1976:26）認為應該是1681年「三藩之亂」結束以後較合理。根據越南胡志明市「明鄉嘉盛堂」（亦即明鄉會館）的介紹手冊，入越時間為1683年（Đặng Thanh Nhân 2010:8）。陳荊和（1960:454）亦認為應在1682年底至1683年之際。

² 舊稱Linh Giang，今稱Sông Gianh，位於現今越南中北部的廣平省境內。

那些不願被滿清統治的大明國士兵最後落腳越南，大多數均與當地越南女子通婚。他們的後代通常稱為「明鄉人」(người Minh Hương) (陳荊和 1965; 藤原利一郎 1976)。越南明鄉人就如同明鄭時期流亡到台灣的漢人一樣，經由通婚及各式本土化過程，已建立起強烈的在地認同。基本上，明鄉人均使用越南語且完全融入越南當地文化，在作者田調期間 (2013年) 也確認其身分證件的民族類別已登記為越南主體民族「京族」(Kinh) (蔣為文 2013, 2016)。

本論文目的擬透過文獻及實地考察方式調查越南明鄉人陳上川的形象如何被越南化及神格化；亦即，為何越南民衆接受陳上川並把他當成神明來祭拜與信仰。本研究的考察地點包含胡志明市明鄉嘉盛堂、邊和市新鄰亭及陳上川古墓。

2. 陳上川生平及其文獻

陳上川，字勝才，出生於大明國廣東省高州府吳川縣南三都五甲田頭村³。陳上川的生卒年在中文文獻與越文獻裡的紀錄稍有不同。中文文獻裡關於陳上川的生卒年均記載為生於1626年、亡於1715年 (陳荊和 1968: 468; 廣東省地方志編纂委員會 2002: 95; 湛江市南山島志委員會 2003: 312)。但越南文獻的紀錄卻不一致：平陽省博物館文件資料紀錄生卒年分別為1655-1725年；新鄰亭紀錄為1655-1720年；陳上川古墓的漢文碑文紀錄為1600-1720年 (蔣為文 2018)。

公元17世紀大明國滅亡後，陳上川加入反清復明的陣營，並於1663年被鄭成功政權任命為高雷廉總兵，負責巡視東南亞海域以保障鄭成功的海上貿易 (陳荊和 1960, 1968; 廣東省地方史志編纂委員會 2001; 湛江市南三島志委員會 2003)。

在鄭氏王朝滅亡之際，陳上川與龍門總兵楊彥迪等人率兵三千餘人投靠當時位於廣南的阮氏政權。之後陳上川投效阮主並協助其開拓南部原屬於占婆族及高棉族的棲息地。陳上川的下半餘生均在越南度過，去世後也埋葬在越南邊和市。由於他協助越南拓展南部版圖有功因而獲阮朝皇帝明命、紹治、嗣德等贈封為「上等神」。因此在越南的史書上也有不少關於陳上川的記載。

³ 出生地依據越南邊和市新鄰亭及陳上川古墓的神主牌內容記載。

明鄉人鄭懷德(1765-1825)的知名著作《嘉定城通志》⁴卷之三疆域志記載⁵：

己未三十二年[黎熙宗永治四年，大清康熙十八年⁷]夏五月，大明國廣東省鎮守龍門水陸等處地方總兵官楊彥迪、副將黃進，鎮守高雷廉等處地方總兵官陳勝才⁸、副將陳安平等，率領兵弁門眷三千餘人、戰船五十餘艘，投來京地「思容」、「沱濃」⁹[即今瀚海門，隸廣南營]二海港。奏報稱大明國通播臣，為國矢忠，力盡勢窮，明祚告終，不肯臣事大清，南來投誠，願為臣僕。辰以北河屢煽而彼兵遠來，情偽未明，況又異服殊音，猝難任使。然他窮逼奔投，忠節欵陳，義不可絕，且高棉10國東浦[嘉定古之別名]地方沃野千里。朝廷未暇經理，不如因彼之委之闢地以居，斯一舉而三得矣。爰命犒勞嘉獎仍准依原帶職銜封授官爵，令往「農奈」以居，拓土效力，並開諭高綿國王知之，以示無外……。(鄭懷德1820:200-201)

此外，越南最後一個王朝阮朝官方修撰的史書《大南實錄》前編、卷五也記載¹¹：

太宗三十一年，故明將龍門總兵楊彥迪、副將黃進、高雷廉總兵陳上川、副將陳安平率兵三千餘人、戰船五十餘艘，投思容、沱濃海口。自陳以明國通臣，義不事清，故來願為臣僕。時議以彼異俗殊音，猝難任使，而窮逼來歸，不忍拒絕。真臘國東浦[嘉定古別名]地方沃野千里。朝廷未暇經理，不如因彼之力使闢地以居，一舉而三得也。上從之，乃命宴勞嘉獎，仍各援以官職令住東浦居之，又告諭真臘以示無外之意，彥迪等詣闕謝。恩而行，彥迪、黃進兵船駛往雷甞[今屬嘉定]海口駐札於美湫[今屬定祥]。上川、安平兵船駛往芹蔭海口，駐札於盤轄[今屬邊和]，闢閒地、構舖舍，清人及西洋、日本、閩婆諸國商船湊集，由是漢風漸漬于東浦矣……。(許文堂、謝奇懿編2000:3)

《大南列傳》前編、卷六的諸臣列傳四也以約4頁多的原稿篇幅介紹陳上川(許文堂、謝奇懿編2000,25-27)。該列傳除了介紹陳上川投靠阮主的過程之外，也記

⁴ 公元1820年出版。

⁵ 《嘉定城通志》原文無現代標點符號，此引文為本論文作者的斷句。中引號[]之內容為原書內文之原始註解。

⁶ 原書寫為「巳未年」，應為「己未年」的誤植。

⁷ 亦即1679年。

⁸ 陳上川，字「勝才」，故有時文獻上會出現陳勝才。另外，日本江戶時代名著《華夷變態》(1732年出版)則用「陳尚川」名稱。

⁹ 現在稱為「峴港」(Đà Nẵng)。

¹⁰ 今柬埔寨王國。

¹¹ 《大南實錄》原文無標點符號，此引文為本論文作者的斷句。中引號[]之內容為原書內文之原始註解。

錄了陳上川介入真臘之內部政爭並出兵鎮壓的歷史。¹²

上述這些早期的越南漢文文獻主要紀載陳上川、楊彥迪等人投靠阮主過程及授權往南征戰柬埔寨與開拓南部疆域的歷史。

至近代20世紀後的文獻也大致根據上述的史書記載來陳述陳上川在越南的活動。譬如，第一位用越南羅馬字書寫越南歷史的「陳仲金」（陳重金¹³），在其1921年出版的名著《越南史略》中也摘要記錄陳上川等人投靠阮主並協助開拓南部疆域之事件（Trần 1921:357）。

台灣出生，移居日本的學者陳荊和對於陳上川、楊彥迪等明鄉人投靠阮主並在越南拓墾的活動有深入及詳盡的探討（陳荊和 1960，1968）。陳荊和的研究成果匯集前人的不同語言的文獻及田調發現，可說是目前關於陳上川研究最豐富的資料。¹⁴

3. 陳上川古墓及新鄰亭

陳上川的古墓位於邊和市隔壁省，亦即平陽省的北新淵縣新美社。¹⁵ 古墓區位於ĐT746號公路旁。依據新鄰亭管理委員會主委林文郎的說法，該古墓區係藉由地方耆老的傳說與協助下才於1993年尋得，共有四座墳墓（鄭垂莊 2015:62-78）。由於古墓被發現時已經過嚴重毀損，根本無法看出墓碑的內文。因此並無直接證據證明係陳上川等人之墳墓。越方僅依傳說來認定四座中最大且有墓碑的墳墓為陳上川之墳墓。經過多年整建後才形成現在的陳上川古墓區的規模。平陽省政府於2005年7月4日通過認定陳上川古墓區為省級的歷史古蹟（an quản lý di tích và danh thắng，2006）。筆者曾詢問新鄰亭管理委員會主委是否有可能開挖古墓以進一步確認是否為陳上川之墳墓。該主委表示無意願也無此需求。

¹² 當時的真臘即為當今的柬埔寨王國。

¹³ Trần Trọng Kim的原文漢字應為陳仲金，但有些中文書譯為陳重金。

¹⁴ 關於陳荊和的生平，可參閱阮庭復（2016）。

¹⁵ 越文地址ấp 2, xã Tân Mỹ, huyện Bắc Tân Uyên, tỉnh Bình Dương.

圖表 1、陳上川古墓區現況

主祀陳上川的「新鄰亭」位於同奈省邊和市的「阮文治」路。¹⁶ 依據新鄰亭內部流通的手冊的記載，原始新鄰亭是在喇叭城 (Thành Kèn) 的一座小廟。在越南明命帝 (Minh Mạng 1820-1840) 時期，附近的人民立這座廟以表示對陳上川將軍開墾同奈-嘉定地區荒地有功的尊敬 (Lâm 2010:13)。經過兩次遷移以後 (1861 & 1906) 才遷到目前的位置。由於陳上川對於開拓越南南方疆域有功，越南明命、紹治、嗣德等皇帝都封他為「上等神」。由於新鄰亭具有歷史文化意義與價值，於1991年獲越南文化資訊和體育旅遊部認可為國家級歷史文化古蹟 (蔣為文 2013:102；鄭垂莊 2015:79-121)。

圖表 2、邊和市新鄰亭正面照

¹⁶ 新鄰亭越文為Đình Tân Lâm。地址為đường Nguyễn Văn Trị, phường Hoà Bình, thành phố Biên Hoà, tỉnh Đồng Nai。

圖表 3、新鄰亭的陳上川神像與牌位

4. 祈安廟會活動與德翁出巡

邊和市新鄰亭每年農曆10月23及24日均會辦理隆重的祈安廟會活動 (lễ hội kỳ yên) 以感謝陳上川的功德並祈求為地方百姓帶來平安幸福。廟會儀式及活動全部以越南語進行。當地居民常尊稱陳上川為「德翁」(Đức Ông)。祈安廟會通常於正式開幕前一晚就開始熱身，活動流程大致如下圖表 4所示。其中最大場的重頭戲應屬陳上川神像出巡之遶境遊行活動。

日期	時間	活動 (越南語)	活動 (中文翻譯)
農曆22/10 ÂL	19:00	Khai kinh cầu an	唸經祈安
	20:00	Ca cổ phục vụ lễ hội	歌舞表演
農曆23/10 ÂL	11:00	Lễ Khai mạc	開幕
	12:00	Lễ cúng nhập đàn	入壇儀式
	13:00	Lễ cúng thỉnh sắc ông chu du	德翁出巡遶境
	18:00	Lễ thỉnh sanh	淨牲儀式
	23:00	Lễ cúng tiên yết	先謁儀式
	24:00	Lễ xây châu đại bội	唱朝演劇
	Diễn tuồng 睇劇表演	Lý Thường Kiệt	李常傑滅敵
農曆24/10ÂL	2:00	Cúng Tiên sư hậu bối	祭祀先師後輩
	7:00	Tiếp quý ban hội	接待來訪貴賓
	9:00	Diễn tuồng Ngũ sắc châu	表演「五色珠」
	18:00	Lễ thỉnh sanh	淨牲儀式
	22:00	Diễn tuồng Ngọc kỳ lân xuất thế	表演睇劇 「玉麒麟出世」
	23:00	Lễ cúng hạ đàn (Lễ tắt chung màn)	下壇儀式 (閉幕)

圖表 4、新鄰亭的祈安廟會活動時程表

新鄰亭的祈安廟會活動從熱場到結束前後三天大約吸引了至少幾千人以上的直接或間接參與。參與者包含在地居民及外地（譬如平陽省及西貢）來的進香團、陣頭及表演團等。

以下針對新鄰亭的祈安廟會活動的內容稍作介紹。

「唸經祈安」於農曆10月22日晚上19:00開場，由地方的和尚負責主持念經以祈求平安、幸福。之後於20:00開始歌舞表演，以引起地方民衆的注意並招呼大家來參與廟會湊熱鬧。

廟會於農曆10月23日上午11:00正式開幕。開幕時由新鄰亭管理委員會主委擔任主要的致詞人，此外也會安排在地邊和市及同奈省的官方代表來致詞。現場也有一些地方報社、電視台的記者來採訪。

「入壇儀式」於開幕典禮致詞後開始進行，主要讓各地來的零散香客與進香團前來謁拜陳上川神位。進香團有純越南京族人的團體，也有從西貢(今稱胡志明市)來的明鄉人或華人的團體。譬如，本研究觀察到的進香團有邊和化安魚市場協會、廣東西樂隊、邊和潮州僑思堂父母會、西貢明鄉嘉盛堂等。入壇儀式完成後就開始準備德翁出巡遶境。

「德翁出巡遶境」就是將陳上川的神像恭請到神轎上，之後在進香團及信衆的陪伴下環繞邊和市區以驅邪、保佑百姓、平安發大財。遶境全程約二個小時左右。德翁出巡遶境的團體隊伍人員大概有五六百人以上，若加上沿途自由加入遶境的信衆，就將近有一千人參與。其規模雖不如台灣的媽祖出巡那麼大，但也算是相當熱鬧。德翁出巡遶境時沿途的商家有些會準備祭品來祭拜德翁。遶境團隊也有舞龍舞、獅舞、舞麟表演。舞麟團隊通常二人一組，機動性高，會主動到擺設祭品的商家前獻舞以祝賀生意興隆。商家通常也會以紅包或現金紙鈔回贈給舞麟者。

圖表 5、德翁準備出巡遶境

圖表 6、在路邊祭拜的信眾

在出巡遶境之前，管理委員會主委及相關代表均會先行禮後再將陳上川神像及「敕封盒」放入神轎。此外，也會隨同攜帶一隻雞及一碗木炭。依據主委林文郎的說法，木炭象徵讓他可以烹煮吃熟食物。筆者認為，這種解釋可能僅是當代越南人的理解方式之一。其原始意義有可能源自福建人的「木炭表示生炭、傳宗接代、生生不息之意思」。在福建話及台語裡，「炭」的發音為 *thòaⁿ*，與繁衍生炭的「炭」 *thòaⁿ* 同音。當初明鄉人大部分均來自福建或廣東，因此可能他們將此習俗帶到邊和並透過禮俗的方式傳承下來。

「淨牲儀式」主要是準備祭品來祭拜陳上川。祭品有糯米飯、甜點、花果及最重要的一隻大豬公 (*ti-kong*)。祭拜用的豬公必須是黑色的大豬並當場宰殺後去除黑毛。祭拜完後的大豬公會於隔天烹煮以饗宴來參與廟會的人員以表示德翁對大家的恩惠。裝著豬血與豬毛的盒子則會被埋在亭後的空地，象徵去除汙穢及不幸並帶來重生的意義。為何強調必須是黑色的豬公？現場負責宰殺的人指出：「這表示不欺騙神明的意思。從前當地曾流傳一個故事，有一戶貧窮人家來祭拜時曾下願說若能發大財就一定用一頭黑豬來回報神明。結果，那戶人家發財有錢以後不願以黑豬回報，竟用一個烤黑的番薯假裝是黑豬來祭拜神明。結果那家人就遇到不少厄運而傾家蕩產。」

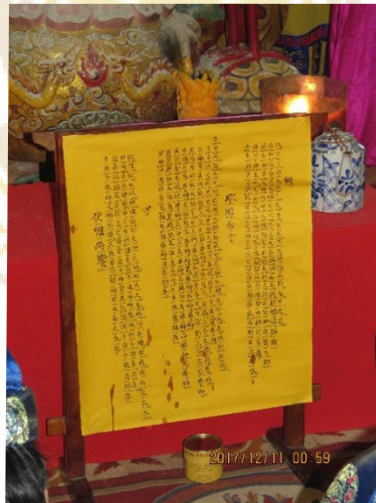
「先謁儀式」是祭祀陳上川的盛大儀式。廟方會準備祭品並以撞鐘、打鼓、敲木鼓方式來輔佐禮儀的進行。先謁儀式中的「展敕」(*Trải sắc*)及「念疏文」是重點。

「展敕」是由新鄰亭的耆老爬到神桌上將擺放在陳上川神像身旁的「敕封盒」拿出來。耆老進一步將「敕封」從盒中取出並擺放在神像旁供信眾膜拜。先謁儀式過程中會念用漢字及越南羅馬字對照書寫的疏文。

圖表 7、先謁儀式中的展敕儀式

圖表 8、先謁儀式中的疏文

「唱朝演劇」(Lễ xây châu đại bội) 包含「唱朝歌」(xây châu) 及「演劇」(đại bội) 兩部分，這些是越南南部廟會活動時常見的儀式之一。「朝歌」(châu) 是一種在神明前表演的歌謠。「唱朝演劇」先從唱朝歌開始，之後是表演越南傳統戲劇「睺劇」(tuồng)。「睺劇」也稱為 hát bộ 或 hát bội，通常以封建時期越南皇宮貴族的故

事為題材而演出的傳統戲劇。越南㗎劇有點類似介於台灣歌仔戲及中國京劇之綜合體。

在新鄰亭祈安廟會中所安排的㗎劇均有其特別意義。其中，李常傑（Lý Thường Kiệt 1019-1105）一劇更是有其歷史意義。李常傑是越南李朝的名將，曾擊敗占婆人及來犯的中國宋朝軍隊。李常傑為報復宋軍侵略，甚至揮軍攻陷廣西邕欽廉三州並進行大屠殺。李常傑的知名詩作《南國山河》寫道：「南國山河南帝居，截然定分在天書。如何逆虜來侵犯？汝等行看取敗虛。」

5. 結論

陳上川原本在明鄭僅是默默無名的小將，但到越南後卻成為協助越南阮主開拓南疆的大功臣，甚至受越南阮朝皇帝賞識而被追封為上等神。

在當代，神格化後陳上川的形象已成為越南南部，特別是邊和市、西貢及平陽省一帶部分的民衆心目中保佑平安、事業發展的神明。陳上川的信眾不分族群，包含了越南京族人、明鄉人及華人。邊和市新鄰亭算是祭祀陳上川的主廟。該廟於1991年獲越南政府認可為國家級歷史文化古蹟。這顯示執政的越南共產黨也認同陳上川的形象及其歷史上對開拓越南南部的貢獻。即便在越、中政治衝突當中，陳上川的形象也不受影響。其原因大致有以下幾點：

第一，陳上川協助越南阮主擊敗柬埔寨人並開拓南部疆域有功。這點讓越南人感受到陳上川對越南有貢獻。

第二，陳上川經營大舖洲有成，讓荒地變成邊和市重要的國際港口城市。這點讓陳上川的形象與經濟發展、發大財結合在一起。

第三，陳上川在越南的餘生選擇效忠新祖國越南，放棄反清復明不切實際的夢想，全心全力在越南建設新家園。此舉不僅感動越南皇帝，也讓當代越南人接受陳上川為越南人的神明。這點符合華人落地生根在地化過程中須能創造雙贏、不違反越南正統性之原則才能獲越南當地認可的發展歷史（參閱阮玉詩2022）。陳上川之案例實值得二戰後才跟隨蔣介石移民到台灣的「華鄉人」（以中華民國為故鄉的人）的參考。

回應

若有任何關於本論文的回應，請直接寄給作者蔣為文教授

(uibunoffice@gmail.com)

參考文獻

- Ban quản lý di tích và danh thắng. 2006. Lý lịch di tích: mộ cổ Trần Thượng Xuyên. Sở văn hóa thông tin Tỉnh Bình Dương [平陽省文化通訊處].
- Lâm, Văn Lang (ed.). 2010. Đình Tân Lâm [新鄰亭]. BQT Đình Tân Lâm [新鄰亭管理委員會].
- Lâm, Văn Lang. 2012. Thân thế và sự nghiệp Đức Ông Trần Thượng Xuyên [陳上川德翁-生平及事業]. BQL DTVHLS Đình Tân Lâm [新鄰亭管理委員會].
- Trần, Trọng Kim. 1921. Việt Nam Sử Lược [越南史略]. Hà Nội: NXB Văn Hoá Thông Tin. (2008再印版)。
- 王育德 1993《台灣苦悶的歷史》。台北：自立晚報社文化出版部。
- 史明 1980《台灣人四百年史》。San Jose：蓬島文化公司。
- 吳鳳斌 1994《東南亞華僑通史》。福州：福建人民出版社。
- 李恩涵 2003《東南亞華人史》。台北：五南圖書。
- 阮玉詩等著 2022《落地生根：越南南部華人禮俗文化的保存與變遷》。台南：亞細亞國際傳播社。
- 阮庭復 2016〈陳荊和教授在越南的活動及其對越南學術的貢獻〉。論文發表於第三屆台越人文比較國際研討會，成大，11月12~14日。
- 許文堂、謝奇懿編 2000《大南實錄清越關係史料彙編》（依據日本慶應義塾大學版本精選整理）。台北：中央研究院東南亞區域研究計畫。
- 許文堂 2012〈華人與中越地區的開發—以會安的歷史變遷為中心〉亞太區域研究成果發表會，12月20日，台北，中央研究院。
- 郭振鐸、張笑梅 2001《越南通史》。北京：中國人民大學出版社。
- 陳烈甫 1983《東南亞的華僑、華人與華裔》（修一版）。台北：正中書局。
- 陳荊和 1960〈清初鄭成功殘部之移殖南圻（上）〉《新亞學報》5卷，1期，頁433-459。
- 陳荊和 1965〈關於「明鄉」的幾個問題〉《新亞生活雙周刊》8卷，12期，頁1-4。
- 陳荊和 1968〈清初鄭成功殘部之移殖南圻（下）〉《新亞學報》8卷，2期，頁413-485。
- 陳錦昌 2004《鄭成功的台灣時代》。台北：向日葵文化。

- 湛江市南三島志委員會 2003《南三島志》。北京市：中央文獻出版社。
- 湯錦台 2001《大航海時代的台灣》。台北：果實。
- 華僑志編纂委員會 1978《華僑志總志》（增訂三版）。台北：華僑志編纂委員會。
- 黃蘭翔 2004〈華人聚落在越南的深植與變遷：以會安為例〉《亞太研究論壇》26期，頁154-191。
- 廣東省地方史志編纂委員會 2002《廣東省志 人物志》（上）。廣州：廣東人民出版社。
- 蔣為文 2013〈越南的明鄉人與華人移民的族群認同與本土化差異〉，《台灣國際研究季刊》期刊，9（4），頁63-90。
- 蔣為文 2016〈越南會安市當代明鄉人、華人及越南人之互動關係與文化接觸〉，《亞太研究論壇》61期，頁131-156。台北，中央研究院。
- 蔣為文 2018〈越南明鄉人陳上川生卒年考察〉，《亞太研究論壇》65期，頁37-54。台北，中央研究院。
- 鄭永常 2013〈會安興起：廣南日本商埠形成過程〉，論文發表於海洋文化學術研討會，11月29日。台南：國立成功大學。
- 鄭垂莊 2015《越南明鄉人陳上川及新鄰亭之研究》。碩士論文：國立成功大學台灣文學系。
- 鄭懷德 1820《嘉定城通志》。1998年漢文及越文版，由陶維英校訂與註解，越南教育出版社複印出版。
- 黎貴惇 1776《撫邊雜錄》（序、卷一、卷二、卷三），1972年漢文及越文版，黎春教翻譯，西貢特責文化國務卿府譯述委員會複印出版。
- 藤原利一郎 1949。〈廣南王阮氏と華僑：特に阮氏の對華僑方針について〉《東洋史研究》10卷5期，頁378-393。
- 藤原利一郎 1976〈明郷の意義及び明郷社の起源〉《東南アジア史の研究》頁257-273。東京：法藏館。

NOTES ON THE SUBMISSION OF MANUSCRIPTS

1. Journal of Viet Nam Hoc is a peer-reviewed professional journal dedicated to Vietnamese studies in the areas of humanities and social sciences, such as language, history, literature, culture and ethnic minorities.
2. The journal accepts research articles, field/work reports and book reviews. Articles and reports are normally limited to 8,000 words or less in English or 15,000 syllables in Vietnamese/Taiwanese/Japanese/Chinese. Reviews are limited to less than 2,000 words.
3. Manuscript style:
 - A) Manuscripts written in Vietnamese/Taiwanese/Japanese/Chinese or English are preferred. Please have your manuscript checked by native speakers prior to submission. Papers written in languages other than English must provide an extra English abstract.
 - B) Manuscripts written in Taiwanese must either be in Han-Roman hybrid or Roman-only styles. Roman scripts must be Peh-oe-ji, the traditional Romanized Taiwanese.
 - C) Footnotes are regarded as notes for extra information, and must be arranged at the bottom of each relevant page. References therefore should be arranged at the end of the whole text.
 - D) The potential authors should refer to the journal's sample style for references.
 - E) Manuscripts normally include a) paper title, b) abstract(s) c) full text, d) references, and e) appendix (if applicable). Abstract should be limited to 150 words and list up to five keywords.
4. Submission and review procedures:
 - A) Manuscripts are normally submitted by email. Please provide both the Word and the PDF files with appropriate fonts. An extra hardcopy/JPG file is requested if the manuscript contains special fonts.
 - B) All manuscripts submitted will be subject to double-blind peer reviews. For this purpose, please do not identify yourself in the manuscript. On a separate sheet, please provide the following information: a) Paper title, b) full name of the author(s), c) affiliation and position, d) contact methods. The submitted copy of manuscripts will not be returned in any circumstances, so please keep a copy of your own.
 - C) Only unpublished manuscripts will be considered for publication. Please submit your manuscripts at least four months prior to the proposed issue for publication.
5. Copyright and honorarium:
 - A) After a manuscript has been published, its author will receive 1 copies of the journal volume in which the article appears without charge.
 - B) It is the responsibility of the author to obtain written permission for quotations from other publications or materials for which they do not own the copyright.
 - C) Upon receipt of manuscript, the author(s) agrees to authorize its copyright to the journal publishers free of charge for publication and reproduction in both print and digital forms for an unlimited period. Authors themselves retain the right to reproduce their own paper in any volume for which the author acts as editor or author, subject to appropriate acknowledgment and citation.
6. The journal is published semiannually in January and July. Manuscripts and books for review should be sent to the editor-in-chief:

Wi-vun Taiffalo Chiung, Center for Vietnamese Studies, National Cheng Kung University,
1 University Rd., Tainan 701, TAIWAN
E-mail: cvsncku@gmail.com
Tel: +886-6-2757575 ext 52627 Fax: +886-6-2755190
Website: <https://cvs.twl.ncku.edu.tw/jovnh>

THẺ LỆ NỘP BÀI CHO TẠP CHÍ VIỆT NAM HỌC

1. Tạp chí Việt Nam Học là một tạp chí chuyên ngành có hệ thống thẩm định, được ra đời nhằm mục đích giới thiệu và công bố các bài viết, các công trình nghiên cứu về Việt Nam thuộc các lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn, như: ngôn ngữ, lịch sử, văn học, văn hóa và các dân tộc thiểu số.
2. Tạp chí nhận đăng các bài nghiên cứu, báo cáo kết quả nghiên cứu thực địa và phê bình sách. Các bài nghiên cứu và báo cáo có độ dài giới hạn không quá 8.000 từ (đối với bài viết bằng tiếng Anh) và không quá 15.000 âm tiết (đối với bài viết bằng tiếng Việt, tiếng Đài, tiếng Nhật hoặc tiếng Trung). Các bài phê bình sách có độ dài không quá 2.000 từ.
3. Quy cách trình bày:
 - A) Tác giả có thể lựa chọn một trong năm ngôn ngữ: tiếng Việt, tiếng Đài, tiếng Nhật, tiếng Trung hoặc tiếng Anh để viết. Nếu tác giả sử dụng ngoại ngữ để viết thì bài phải được người bản xứ kiểm tra trước khi gửi đăng. Bài nếu không viết bằng tiếng Anh xin vui lòng kèm theo một bản tóm tắt tiếng Anh.
 - B) Bài viết bằng tiếng Đài thì phải sử dụng một trong hai kiểu chữ là chữ hỗn hợp Hán – Latinh hoặc chữ thuần Latinh. Nếu sử dụng chữ Latinh thì phải dùng chữ Latinh Peh-oe-ji (POJ).
 - C) Chủ thích là phần ghi chú, bổ sung làm rõ các thông tin và được đặt ở cuối mỗi trang có liên quan. Tài liệu tham khảo được đặt cuối bài viết.
 - D) Xin mời tham khảo các mẫu quy cách trình bày bài viết của Tạp chí.
 - E) Kết cấu của bài viết bao gồm: a) Tiêu đề, b) Tóm tắt, c) Nội dung chính, d) Tài liệu tham khảo và e) Phụ lục (nếu có). Phần tóm tắt trình bày ngắn gọn, giới hạn trong 150 từ, đồng thời liệt kê từ khóa, tối đa 5 từ.
4. Quy trình nộp bài và xét duyệt:
 - A) Bài xin vui lòng định dạng dưới dạng tập tin Word và PDF với kiểu phông chữ thích hợp. Sau đó gửi cho Ban biên tập của Tạp chí qua email. Nếu bài chứa các phông chữ dạng đặc biệt, vui lòng định dạng thêm tập tin JPG/ bản cứng.
 - B) Tất cả các bài viết gửi cho Tạp chí sẽ được gửi cho 2-3 nhà nghiên cứu có chuyên môn phù hợp để phản biện kín, khi kết quả thẩm định thông qua quá bán, bài viết đó mới được chấp nhận. Do đó, vui lòng không cung cấp các thông tin cá nhân trong bài. Trong một bản riêng khác, xin cung cấp các thông tin liên quan như: a) Tên bài viết, b) Họ tên tác giả, c) Chức vụ và đơn vị công tác, d) Phương thức liên lạc. Trong bất kỳ hoàn cảnh nào, bài đã nộp sẽ không hoàn trả lại cho người gửi, do đó tác giả nên giữ một bản sao cho mình.
 - C) Bài viết gửi đăng trên Tạp chí phải là bài viết chưa được công bố trước đó. Vui lòng nộp bài ít nhất 4 tháng trước khi được xuất bản.
5. Bản quyền và nhuận bút:
 - A) Sau khi bài được đăng, tác giả của bài viết sẽ được tặng 1 cuốn Tạp chí thay cho nhuận bút.
 - B) Trách nhiệm của tác giả là phải đạt được sự chấp thuận bằng văn bản cho việc trích dẫn các ấn phẩm hoặc các tài liệu khác mà mình không sở hữu bản quyền.
 - C) Theo biên nhận của bài, tác giả đồng ý ủy quyền bản quyền bài viết cho Ban Biên tập Tạp chí miễn phí xuất bản và tái bản cả dạng bản in và bản dạng tệp số trong một khoảng thời gian không giới hạn. Tác giả vẫn có quyền tái sử dụng những bài viết của mình để đăng trên các tạp chí khác hoặc đưa vào sách để xuất bản; trong trường hợp này, tác giả phải ghi chú đơn vị đầu tiên đăng bài viết.
6. Tạp chí được xuất bản 6 tháng 1 lần vào tháng Một và tháng Bảy. Sách và bài để xét duyệt phải được gửi đến Ban biên tập (vui lòng ghi chú “Tạp chí Việt Nam Học”):

Wi-vun Taiffalo Chung (GS. TS. Tưởng Vĩ Văn)

Center for Vietnamese Studies, National Cheng Kung University

No.1, University Rd., Tainan 701, TAIWAN

E-mail: cvsncu@gmail.com

Tel: +886-6-2757575 ext 52627

Fax: +886-6-2755190

Website: <https://cvs.tw1.ncku.edu.tw/jovnh>

學術誌『ベトナム研究』論文投稿投稿募集

1. 『越南（ベトナム）研究』は、査読付きのベトナム研究学術誌であり、ベトナムの人文・社会科学（言語学、歴史学、文学、カルチュラル・スタディーズ、少数エスニシティ）を対象とした分野に関する投稿を募集している。
2. 原稿の種別および字数
本誌投稿の種別は「研究論文・ノート」と「書評」の2種類。合によっては「フィールドノート」も受け付ける。
「研究論文・研究ノート」は英語で8,000語以内、その他言語では15,000字（音節）以内を原則とする。「書評」は2,000字以内とする。
3. 論文形式
 - A) 本誌投稿論文の使用言語は、ベトナム語／日本語／台湾語／中国語／英語のいずれかによる。使用言語が母語でない場合は投稿前にネイティブチェックを必要とし、その費用は自己負担とする。また、英語以外の言語の論文を投稿する場合は、英文の概要を一部添付すること。
 - B) 台湾語の場合は、漢字ローマ字混用（漢羅）もしくは全ローマ字による投稿を受け付ける（全漢字は受け付けない）。ローマ字は「教会ローマ字（白話字）」を使用し、フォントは「Taigi Unicode」を使用すること。漢字は本誌の既刊もしくは「台語信望愛」サイトに準拠する。
 - C) 注は脚注（各ページ下）とし、本文の補足説明とする。参考文献は文章末尾に一括して掲げること。
 - D) 書式は本誌の既刊を参考とすること。
 - E) 論文の原稿の構成は「論文表題」「摘要(英語および本文使用言語)」「本文」「参考文献」「その他」。摘要は150字（音節）以内を原則とし、キーワードを5語以内で記載すること。
4. 原稿提出及び受理・審査要領
 - A) EMAILで投稿すること。ファイルはWordおよびPDFの二種類を用意すること。特殊フォントを使用する場合は、そのフォントをプリントアウトした紙か、JPGファイルを用意すること。
 - B) 査読は匿名の外部審査委員2-3名により行い、過半数の同意があれば採用される。投稿にあたっては、a)題名 b)作者姓名 c)勤務先・職位 d)連絡先 を明記すること。原稿は返却しないので、各自予備を保存すること。
 - C) 二重投稿やすでに発表されたものは受理しない。提出され次第、順番に査読を行う。出版4ヶ月前までに投稿すること。
5. 掲載誌・著作権
 - A) 出版後、著作者に本誌1部を贈呈するが、原稿料は支給しない。
 - B) 著作者は原稿について他人の著作権を侵害していないことを保証すること。万が一著作権違反が発見された場合には作者はその法的責任を負うこと。
 - C) 投稿後は、本誌が永久かつ付加的に紙およびデジタルなどあらゆる形式によって出版・複製する権利を有することに同意したものとみなす。ただし著作者は別の媒体で再刊したり書籍の一章として再利用する権利を留保できる。ただしその場合は本誌が原発表物であることを明記すること。

書評依頼の書籍等の寄贈は

台湾 701 台南市大學路1號 國立成功大學 越南研究中心 蔣為文 收

（封筒に『越南研究』と明記願います）

投稿はE-mail: cvsncu@gmail.com

Tel: +886-6-2757575 ext 52627 Fax: +886-6-2755190

Website: <https://cvs.twl.ncku.edu.tw/jovnh>

OÁT-LÂM-HẮK GIÁN-KIÙ TENG KÓ KHÉ-SŪ

1. Oát-lâm-hắk Gián-kiù sī choan kong Oát-lâm gián-kiù, koh ũ sím-cha chè-tō ē hắk-sút kī-khan. Piān-nā kap Oát-lâm ē jîn-bún siā-hōe gián-kiù léng-hèk ũ koan-hē, phì-lūn kóng gí-gián, lèk-sú, bûn-hắk, bûn-hòa kap chíó-sò chòk-kûn chia ē gī-tê lóng hoan-gêng tâu-kó.
2. Bûn-kó ē lūi-hêng: It-poaⁿ-tèk pun-chò gián-kiù lūn-bûn kap chheh-phêng nng-khoán, ũ tang-sí-á mã ũ tiān-iá/kang-chok pò-kò. Gián-kiù lūn-bûn kap pò-kò ē jī-sò, goân-chek-tèk Eng-bûn kó mài chhiau-kòe 8,000 sū, Tâi-bûn kó mài chhiau-kòe 15,000 jī (im-chat), chheh-phêng chè-hân tī 2,000 sū/ jī lāi-té.
3. Lūn-bûn ē keh-sek :
 - A) Pún khan-bút chiap-siū ēng Tâi-bûn/Tiong-bûn/Oát-bûn/Jit-bûn áh-sī Eng-bûn siá ē bûn-kó. Su-siá ē gí-gián nā m̄-sī tâu-kó-chiá ē bó-gí, lô-hoân tâu-kó chìn-chêng ka-tī khai-chhīⁿ bó-gí jîn-sū kàu-tùi bûn-kó. Nā-sī kó-kiāⁿ ēng Eng-bûn liáh-gōa ē gí-gián su-siá, lô-hoân siáng-sī thê-kiong chhít-hun Eng-bûn ē tiah-iàu.
 - B) Tâi-bûn kó chiap-siū Hàn Lô kap choân Lô su-siá ē hêng-sek. Lô-má-jī kan-taⁿ chiap-siū thoân-thóng Tâi-oân-jī/Pêh-ōe-jī. Hàn-jī ē pō-hūn kiàn-gī iōng pún khan-bút kap Tâi-gí Sìn-bōng-ài chhui-chiàn ē iōng-jī. Lô-má-jī ē jī-hêng lô-hoân iōng Unicode.
 - C) “Chù-kái” ài tong-iáh chù-kái, kan-na tùi lāi-bûn ē pō-chhiong kái-soeh tiòh hó, bûn-hiàn liát tī bûn-kó âu-piah ē chham-khó chheh-bák tō ē-sái.
 - D) Su-siá ē keh-sek lô-hoân chham-khó pún khan-bút thê-kiong ē chham-khó kiàn-pún.
 - E) Bûn-kó ē lōe-iōng sūn-sī sī a) phiⁿ-miá, b) siang-gí tiah-iàu, c) pún-bûn, d) chham-khó chheh-bák, e) hù-liók. Tiah-iàu goân-chek-tèk mài chhiau-kòe 150 jī, lēng-gōa ài thê-kiong 5 ē í-lāi ē koan-kiàn-sū.
4. Tâu-kó kap sím-kó ē thêng-sū :
 - A) Lô-hoân ēng email tâu-kó. Kó-kiāⁿ lô-hoân thê-kiong Word kap PDF nng khoán tóng-àn. Nā ũ tèk-piát ē jī-hêng, lô-hoân lēng-gōa thê-kiong chóá-pún áh-sī JPG ē tóng-àn lāi khak-jīn lōe-iōng kám ũ tēng-tāⁿ.
 - B) Khàm-miá sím-kó, pau-hâm 2-3 ē gōa-sím ē úi-oân, kòe pòⁿ- sò thong-kòe chiah chiap-siū. Tâu-kó ē sī lô-hoân ká chok-chiá ē chu-liâu kap bûn-kó hun-khui, lī-piān khàm-miá sím-kó. Chok-chiá ē chu-liâu pau-hâm a) phiⁿ-miá, b) miá-sèⁿ, c) hók-bū tan-úi kap chit-bū, d) lián-lók hong-sek. Tâu--lāi ē kó bô beh thê-hêng, lô-hoân ka-tī lâu-té, chhiáⁿ liōng-chêng.
 - C) Pún khan-bút bô chiap-siū chhít phiⁿ kó tâu kúi-ā-ê só-chāi, áh-sī bat tī kī-khan, choan-chheh hoat-piáu kòe ē gián-kiù lūn-bûn. Pún khan-bút ēng sūi kàu sūi sím ē hong-sek, lô-hoân thông-bô tī àn-sng beh chhut-khan chìn-chêng 4 kò-goéh tâu-kó.
5. Tù-chok koân kap kó-hùi :
 - A) Lūn-bûn chhut-pán liáu, pún khan-bút ē sàng hit-kī ē chhut-pán-phín 1 hūn hō chok-chiá, bô koh sng kó-hùi ah.
 - B) Chok-chiá ài pó-chêng bûn-kó sī ka-tī siá--ê, bô chhim-hoân lāng ē tù-chok koân. Nā úi-hoán tù-chok koân, chok-chiá ài ka-tī taⁿ hoat-lút ē chek-jīm.
 - C) Chok-chiá tâu-kó liáu tông-chò ũ tông-i ká tù-chok chài-sán koân, hui choan-siók siū-koân hō pún khan-bút ēng chóá-pún kap sò-úi ták-khoán ē hêng-sek chhut-pán kap tēng chè-chō. Chok-chiá ka-tī pó-liù jīt-âu ká chit phiⁿ khan tī chia ē lūn-bûn thêh khi pát-giah koh hoat-piáu iáh-sī chhut choan chheh ē koán-lí, m̄-koh ài chù-bêng kũ-té tī pún khan chhut-khan--kòe.
6. Chit hūn khan-bút sī pòⁿ-nī-khan, àn-sng ták-nī ē 1--goéh kap 7-- goéh chhut-khan. Ũ kó beh tâu áh-sī ũ chheh beh phêng-lūn, lô-hoân kiá : 701台南市大學路1號國立成功大學越南研究中心 蔣為文收 (lô-hoân chù-bêng tâu-kó “ Oát-lâm Gián-kiù ”)

E-mail: cvsncu@gmail.com

Tel: 06-2757575 ext 52627

Fax: 06-2755190

Website: <https://cvs.twl.ncku.edu.tw/jovnh>

《越南學研究》徵稿啓事

1. 《越南學研究》是致力於越南研究，具審查制的學術期刊。有關越南人文社會研究領域，譬如語言、歷史、文學、文化及少數族群等議題均歡迎投稿。
2. 文稿類型：通常分做「研究論文」與「書評」二類，有時也會有「田野/工作報告」。研究論文與報告的英文稿以8,000詞，中文稿以15,000字(音節)以內為原則，書評以2,000詞/字以內為限。
3. 論文格式：
 - A) 本刊物接受用越文/台文/中文/日文或是英文書寫的文稿。書寫語言若非投稿者的母語，請投稿前自費請母語人士校稿。若稿件以英文以外的語言書寫，請同時提供一份英文摘要。
 - B) 台文稿接受漢羅及全羅書寫方式。羅馬字僅接受傳統台灣字(白話字)。漢字的部分建議使用本刊及台語信望愛的推薦用字。羅馬字的字型請用Unicode。
 - C) 「註腳」採用當頁註，而且定位在對內文的補充解說，文獻則列於稿件後面的參考書目。
 - D) 書寫格式請參考本刊提供的參考樣本。
 - E) 文稿內容順序分別是a)篇名 b)雙語摘要 c)本文 d)參考冊目 e)附錄。摘要以150字以內為原則，另須提供關鍵詞至多5個。
4. 投稿及審稿程序：
 - A) 請透過email投稿。稿件請提供Word與PDF兩種檔案。若有特別字型者，請另提供紙本或JPG圖檔以確保內容的正確性。
 - B) 匿名審稿包含2-3位外審委員，過半數通過才接受。投稿請區分作者資訊與文稿以方便匿名審稿。作者資訊包含a)篇名 b)作者姓名 c)服務單位與職稱 d)連絡方式。來稿恕不退還，請自行留底。
 - C) 本刊不接受一稿多投，或已於期刊或專書發表的研究論文。本刊採用隨到隨審的方式，請至少於預定出刊前4個月投稿。
5. 著作權及稿費：
 - A) 論文出版後，本刊會送作者當期出版品1份，不另外算稿費。
 - B) 作者須保證文稿為原作且未侵犯別人的著作權。若違反著作權，作者須自行擔負法律責任。
 - C) 作者投稿後視同同意將著作財產權永久、非專屬地授權本刊以紙本及數位的任何型式出版與重製。作者可保留日後於別處再刊或集結成冊出版的權利；若有這種情形，作者須註明原刊處。
6. 這份刊物是半年刊，預定每年1月、7月出刊。來稿或是有書要評論，請寄：
701台南市大學路1號 國立成功大學 越南研究中心 蔣為文收
(請註明投稿「越南研究」)

E-mail: cvsncu@gmail.com Tel: 06-2757575 ext 52627 Fax: 06-2755190

Website: <https://cvs.twl.ncku.edu.tw/jovnh>